

**L'italiano è facile
e divertente**

Elżbieta Mucha
Barbara Klimek

Poradnik metodyczny do programu nauczania języka włoskiego dla I etapu edukacyjnego (klasy I–III szkoły podstawowej)

opracowany w ramach projektu:

„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Beata Luc
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

Spis treści	
WSTĘP	4
ROZDZIAŁ I	
Planowanie pracy w procesie dydaktycznym i wychowawczym uwzględniające cele i założenia podstawy programowej języka obcego na I etapie edukacyjnym	6
ROZDZIAŁ II	
Nauczanie języka włoskiego na I etapie edukacyjnym	10
2.1. Uwzględniamy wszystkie zmysły	12
2.2. Gry i zabawy	13
2.3. Interdyscyplinarność	14
2.4. Różnorodność grupy i indywidualne potrzeby uczniów	15
2.5. Dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	17
ROZDZIAŁ III	
Organizacja procesu dydaktycznego – zasady pracy na lekcji języka włoskiego	19
3.1. Lekcja w teorii	20
3.2. Lekcja w praktyce	22
ROZDZIAŁ IV	
Nauczane treści kształcenia, umiejętności przedmiotowe i ponadprzedmiotowe (uniwersalne) z uwzględnieniem planowania i wdrażania działań wspierających kształtowanie kompetencji kluczowych i umiejętności miękkich	25
ROZDZIAŁ V	
Monitorowanie i ocenianie postępów ucznia	31
5.1. Testy.....	32
5.2. Samoocena.....	34
5.3. Kryteria ocen.....	36
ROZDZIAŁ VI	
Zadania nauczyciela w kontekście realizacji założeń edukacji włączającej	38
BIBLIOGRAFIA	42

WSTĘP

Uczenie się innego języka jest nie tylko uczeniem się innych słów na te same rzeczy, ale także uczeniem się innego sposobu myślenia o rzeczach.

Flora Lewis

Nauka języka obcego może być inspirującą podróżą, zarówno dla uczniów, jak i dla nauczyciela. Nauczyciel planuje jej przebieg, ma swobodę wyboru metod, technik i materiałów oraz organizowania przestrzeni. Nie tylko powinien być przewodnikiem, ale także dać uczniom czas i pozwolić na własne odkrycia i aktywny udział w zdobywaniu wiedzy. Wraz z nauką języka włoskiego przedstawia dzieciom nowy świat, angażując je w jego poznawanie i eksplorację. Nauczyciel jest pedagogiem i wychowawcą, uczy pewnych postaw, które będą dla dzieci solidnym fundamentem zarówno w życiu szkolnym, jak i pozaszkolnym, teraz i w przyszłości. To ciekawość poznawcza, poszerzanie horyzontów, otwartość na inność, radość z przyswajania wiedzy, umiejętność krytycznego myślenia i wyrażania własnych opinii.

Mamy nadzieję, że prezentowany poradnik metodyczny będzie dla Państwa inspiracją i pomocą w prowadzeniu zajęć z języka włoskiego, a także będzie skłaniał do refleksji nad samym procesem uczenia się i nauczania w edukacji wczesnoszkolnej. Wiele uwagi poświęcamy interkulturowości. Żyjemy w świecie, w którym różne kultury spotykają się i przeplatają ze sobą. Potrzeba nam otwartości i zrozumienia świata, który wciąż się zmienia. Zmieniać się powinna również szkoła, by pomóc uczniom funkcjonować w globalnej rzeczywistości poprzez naukę języków, rozwinięcie kompetencji kluczowych oraz poznanie nowoczesnych technologii.

Poradnik składa się z sześciu rozdziałów. W rozdziale I opisujemy planowanie pracy dydaktycznej i wychowawczej ze szczególnym uwzględnieniem celów i założeń podstawy programowej języka obcego, polecamy, by razem z uczniami zastanowić się nad tym, czym jest nauka języka włoskiego, jaki ma cel i co może dać dzieciom. Oprócz założeń językowych wskazujemy na aspekt wychowawczy nauki języka w kształceniu wczesnoszkolnym. Trzeba rozwijać poczucie własnej wartości dzieci, ich empatię oraz uczyć szacunku dla innych. Nie wolno również zapominać o kształtowaniu kompetencji kluczowych.

Rozdział II dotyczy nauczania języka włoskiego w wymiarze praktycznym. Znajdą tu Państwo konkretne przykłady zastosowania metod aktywizujących, uznanych za najbardziej kreatywne, twórcze i sprzyjające nauce języka obcego z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb grupy i edukacji włączającej.

W rozdziale III skupiamy się na planowaniu lekcji i organizowaniu warunków sprzyjających efektywnej nauce. Przedstawiamy zajęcia w teorii i praktyce, łącznie z przykładami lekcji interdyscyplinarnych i interkulturowych.

W rozdziale IV przybliżono treści nauczania postrzegane przez pryzmat umiejętności językowych, kompetencji kluczowych oraz umiejętności miękkich. Przedstawiamy przykładowy podział treści nauczania dla klasy I, II i III.

W rozdziale V zastanawiamy się, jak mądrze i sensownie oceniać z uwzględnieniem motywacji, samooceny i technik monitorowania postępów.

W rozdziale VI podjęto zagadnienie edukacji włączającej, przedstawiono zadania nauczyciela w tym obszarze, takie jak diagnozowanie potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów podczas zajęć, partnerstwo z rodzicami i opracowanie sposobów monitorowania pracy ucznia.

Wskazówki dotyczące pracy w trybie zdalnym znajdują się w rozdziale II, III i IV. Propozycje wykorzystania technologii informatycznych, aplikacji i programów ułatwiających i urozmaicających pracę zdalną przedstawiono także w scenariuszach lekcji dołączonych do poradnika. Należy mieć na uwadze, że rozwój TIK (technologie informacyjno-komunikacyjne) następuje dynamicznie, aplikacje są udoskonalane, dlatego warto śledzić możliwości, jakie oferują, by sprawnie wykorzystywać je w nauczaniu.

Prezentowany poradnik metodyczny skierowany jest do wszystkich nauczycieli języka włoskiego w nauczaniu wczesnoszkolnym i bazuje na założeniach programu nauczania języka włoskiego dla I etapu edukacyjnego *L'italiano è facile e divertente* Elżbiety Muchy i Barbary Klimek. Dla doświadczonych pedagogów może być oderwaniem od rutyny zajęć, zbiorem nowych pomysłów czy rozwiązań. Nauczycielom początkującym może posłużyć natomiast jako punkt wyjścia do poszukiwań własnej ścieżki w nauczaniu języka włoskiego, pomóc tworzyć ćwiczenia i scenariusze. Pamiętajmy, że celem nadrzędnym jest zaszczepienie w dziecku pasji do uczenia się języka włoskiego i języków obcych wraz z kulturą, tradycjami i zwyczajami danego kraju. Pokażmy uczniom, że nauka języka jest jak odkrywanie skarbów, z których mogą korzystać przez całe życie.

ROZDZIAŁ I

Planowanie pracy w procesie dydaktycznym i wychowawczym uwzględniające cele i założenia podstawy programowej języka obcego na I etapie edukacyjnym

Najważniejszym celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspieranie dziecka w rozwinięciu wszechstronnej osobowości oraz szacunek dla jego indywidualności i odrębności. Szkoła ma zapewnić poczucie bezpieczeństwa, wprowadzić uczniów w świat wartości, pomóc w budowaniu relacji społecznych i rozwijać kompetencje, które pozwolą lepiej zrozumieć otaczający ich świat i sprawnie w nim funkcjonować.

Szkoła ma nie tylko uczyć, ale także wyposażyć ucznia w umiejętność **samodzielnego uczenia się**. Uczenie się to działanie, które jest ściśle związane z osobowością, zdolnościami, umiejętnościami i doświadczeniami ucznia. Należy pamiętać, że uczymy nie tylko treści związanych bezpośrednio z przedmiotem, ale również strategii i metod uczenia się, które dziecko może wykorzystywać samodzielnie we wszystkich nowych sytuacjach. Uczniowie, którzy biernie przyswajają wiadomości podane na lekcji, mają zazwyczaj słabszą motywację do zdobywania wiedzy, mniejsze zainteresowanie szkołą i aktywnością w czasie zajęć. Przekazywanie wiedzy musi więc łączyć się z aktywizacją ucznia, dzieci powinny uczyć się, jak organizować swoją pracę, jak wyszukiwać potrzebne informacje oraz planować czas i sposób działania. Oznacza to również refleksję ucznia nad tym, czego się dziś nauczył, jak tego dokonał, czy osiągnął założony cel i jak może polepszyć swoje wyniki w nauce. Możemy zaproponować prowadzenie biografii językowej, która oprócz nabytych umiejętności językowych będzie zawierać informacje o tym, jak zmieniają się i rozwijają strategie, motywacje i podejście ucznia do procesu uczenia się.

W trakcie pierwszych zajęć warto przeprowadzić burzę mózgów z uczniami, zadając pytanie „co oznacza dla mnie uczenie się języka obcego?” (bądź konkretniej języka włoskiego). To bardzo ważne, by skłonić dzieci do refleksji nad tym, co może im dać nauka języka, a nie przedstawiać gotowe wzorce, do których mielibyśmy przekonać klasę. Pamiętajmy, że każda odpowiedź jest dobra. Uczniowie muszą rozumieć celowość uczenia się języków, pracy nad sprawnością słuchania, mówienia, czytania i pisania, które w przyszłości przełożą się na sprawną komunikację językową w obcym języku. Uczenie się języka to nie tylko poznawanie nowych słów, porozumiewanie się w nowy sposób, nowy kod językowy (również w celach zabawy), ale także odkrycie innej kultury i sposobu życia czy rozumienie języka w trakcie wyjazdu zagranicznego. Podstawa programowa jasno określa, iż w edukacji wczesnoszkolnej uczeń nie osiąga biegłości językowej, ale wie, że ludzie posługują się różnymi językami, a nauka języków ma na celu porozumiewanie się z ludźmi innych narodowości.

Warto, by planowanie pracy w procesie dydaktycznym i wychowawczym było zgodne z kalendarzem rozwojowym dziecka:

- klasa I – skupienie się na „ja” dziecka, jego indywidualności i niepowtarzalności, pomoc w budowaniu samokontroli, budowanie poczucia własnej wartości i tożsamości ucznia,
- klasa II – rozwijanie dziecka w relacji z drugim człowiekiem, wsparcie dla budowania dziecięcych przyjaźni, empatii, uczenie wzajemnego pomagania sobie,

- klasa III – postrzeganie siebie w świecie, rozumienie otaczającego świata i miejsca dziecka w świecie jako kogoś ważnego i wartościowego (Mucha, Stalmach-Tkacz i Wosianek 2017).

W planowaniu procesu dydaktyczno-wychowawczego należy uwzględnić uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi, u których stwierdzono dysfunkcje lub niepełnosprawności (ruchowe, wzroku, słuchu), choroby przewlekłe, mogące mieć negatywny wpływ na dalszy rozwój. W planowaniu edukacji należy również wziąć pod uwagę uczniów, u których stwierdzono specyficzne trudności w uczeniu się, zagrożenie niedostosowaniem społecznym, uczniów w sytuacjach kryzysowych lub traumatycznych oraz uczniów o ponadprzeciętnym potencjale intelektualnym.

Kształcenie zintegrowane jest nauczaniem holistycznym. Nauka języka obcego nie ma jawić się jako coś zupełnie odrębnego, ale musi być spójnie wpleciona w całościową edukację wczesnoszkolną. Pamiętajmy również o tym, że w pierwszych klasach szkoły podstawowej nie chodzi o naukę języka skupiającą się na poprawności form gramatycznych, ale o zaszczepienie pasji, radości poznawania i uczenia się nowych rzeczy, ciekawości świata i zainteresowanie uczniów jego różnorodnością. Warto korzystać z autentycznych materiałów źródłowych i przybliżać uczniom kulturę, tradycje i zwyczaje danego kraju. Poszukajmy piosenek, bajek, komiksów, wycinków z gazet. Powinniśmy stale uaktualniać nasze materiały, tak aby odpowiadały one o otaczającej rzeczywistości, a także przedstawiały dzieciom, jak żyją i co robią ich rówieśnicy w innym kraju.

Konieczne jest zaplanowanie materiału z podziałem na lata, semestry, miesiące, tygodnie i poszczególne lekcje. Planowanie lekcji zostało szczegółowo przedstawione w rozdziale III. Jeśli chodzi o dłuższy cykl lekcji, w planowaniu długoterminowym należy odnieść się do celów ogólnych wyznaczonych przez podstawę programową. Ważne, by zorganizować pracę uczniów tak, by mogli w sposób wyważony i zgodny z ich możliwościami oraz potrzebami kształtować i ćwiczyć poszczególne umiejętności. Bierzemy tu pod uwagę zarówno sprawności językowe – słuchanie, mówienie, czytanie, pisanie, jak i rozwój kompetencji kluczowych. Pamiętajmy przy tym, że na początkowym etapie edukacji uczniowie muszą najpierw osiąść umiejętność czytania i pisanie w ojczystym języku, dopiero pod koniec II klasy oraz w klasie III możemy proponować zadania związane z pisaniem i czytaniem w języku włoskim.

Podstawa programowa w edukacji wczesnoszkolnej obejmuje następujące zagadnienia:

1. Ja i moi bliscy (rodzina, przyjaciele)
2. Moje miejsce (mój dom, moja miejscowość)
3. Moja szkoła
4. Popularne zawody
5. Mój dzień, moje zabawy
6. Jedzenie
7. Sklep
8. Mój czas wolny, wakacje
9. Święta i tradycje, mój kraj
10. Sport
11. Moje samopoczucie
12. Przyroda wokół mnie
13. Świat baśni i wyobraźnia.

Należy rozpisać poszczególne zagadnienia na bloki tematyczne oraz pojedyncze lekcje (pomocne może być zestawienie zawarte w rozdziale IV). Często to grupa będzie modyfikować nasz plan, bo pamiętajmy, że musimy dostosować program i metody nauczania do możliwości konkretnej zbiorowości uczniów, trzeba być na to przygotowanym i uważnie odczytywać indywidualne potrzeby dzieci. Gdy widzimy, że uczniowie nie radzą sobie z jakimś zagadnieniem, powinniśmy poświęcić mu więcej czasu, nawet jeśli nie było tego w planach. Treści nauczania mają układ spiralny, co oznacza, że w pierwszych latach edukacji językowej budujemy bazę, która będzie rozwijana, pogłębiana i rozszerzana w kolejnych latach edukacji. W klasach I–III będziemy realizować te same tematy, rozwijając je z roku na rok, poszerzając słownictwo, podnosząc stopień trudności, a zarazem utrwalając wiadomości z poprzednich lat.

Po zakończeniu trzyletniego etapu edukacji uczeń ma rozumieć i tworzyć proste wypowiedzi, zarówno ustne, jak i pisemne, reagować na nieskomplikowane polecenia i być w stanie znaleźć w wypowiedzi określone informacje. Powinien potrafić przedstawić siebie i inne osoby z otoczenia, wyrażać swoje upodobania oraz zadawać pytania i udzielać odpowiedzi w ramach wyuczonych zwrotów. Proces dydaktyczny przybiera różne formy: pracy całego zespołu, pracy w grupach, pracy indywidualnej. Ważna jest tutaj zmienność, bo dzieci w wieku wczesnoszkolnym mają ograniczoną zdolność koncentracji. Uczniowie, pracując w grupach, rozwijają kompetencje społeczne, uczą się szacunku dla drugiej osoby, słuchania, nieprzerywania, wyrażania własnych opinii. To bardzo ważna lekcja wychowawcza – by wspomóc tę interakcję w języku włoskim, stwórzmy na jednym z pierwszych zajęć słowniczek „dobrych słów” i zachęcajmy dzieci do ich używania: *prego, grazie, scusa, per favore, per piacere, permesso*. Podobnie, aby włączyć język obcy do życia codziennego, wprowadźmy zwyczaj pytania po włosku np. o możliwość skorzystania z toalety (*posso andare in bagno?*).

Jeśli nauczyciel języka włoskiego nie jest równocześnie nauczycielem edukacji zintegrowanej, rekomenduje się ścisłą współpracę między pedagogami. Jak wskazano także w programie nauczania, szczególnie ważne jest to, aby tworzone treści dydaktyczne były spójne, współpraca pozwoli też lepiej poznać uczniów i ich indywidualne potrzeby. Podstawa programowa określa wymagania ogólne edukacji wczesnoszkolnej w odniesieniu do czterech obszarów rozwojowych dziecka – fizycznego, emocjonalnego, społecznego i poznawczego, a także wymagania dotyczące treści w ramach edukacji polonistycznej, matematycznej, społecznej, przyrodniczej, plastycznej, technicznej, informatycznej, muzycznej, wychowania fizycznego, etyki i edukacji językowej (Dz. U. 2017, poz. 356 z późn. zm.). Nauczyciel języka włoskiego, odpowiedzialny za proces kształcenia w zakresie edukacji językowej, powinien zadbać, by w miarę możliwości język obcy stał się głównym narzędziem komunikacji podczas zajęć. Lekcje powinny odbywać się w zróżnicowanej formie, a uczniowie powinni mieć przestrzeń do odkrywania wiedzy, samodzielności i kreatywności. Podstawa programowa przewiduje 2 godziny zajęć języka obcego tygodniowo – biorąc pod uwagę, że dzieci w wieku wczesnoszkolnym nie potrafią skupić uwagi przed dłuższy czas, warto zastanowić się nad podzieleniem lekcji na bloki 30-minutowe.

Praca z grupą nie zawsze jest zadaniem łatwym, uczniowie różnią się między sobą zdolnościami, umiejętnościami i możliwościami, cechują się indywidualnymi potrzebami i mają różne osobowości. Zadaniem nauczyciela jest zrozumienie tych potrzeb

i poszukiwanie twórczych rozwiązań w zakresie realizacji treści podstawy programowej. Trzeba wziąć również pod uwagę uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE), określając wraz z zespołem nauczycieli, pedagogiem i psychologiem szkolnym zakres i sposób dostosowania wymagań edukacyjnych. Należy starać się włączyć uczniów z grupy SPE do wszelkich działań w klasie poprzez dostosowanie własnego podejścia dydaktycznego, ujmując jednocześnie „inność” jako walor, który może stać się wartościowym zasobem dla całego zespołu klasowego.

W planowaniu procesu dydaktyczno-wychowawczego ważnym elementem powinny być gry i zabawy. Zabawy nie tylko pomagają w łagodnym przejściu z przedszkola do szkoły, ale też są elementem kultury, są ponadczasowe, są nośnikiem modeli zachowań i wartości, odzwierciedlają sposób bycia i myślenia społeczeństwa, w którym się żyje. To, jak bawią się dzieci, może nam powiedzieć wiele o ich rozwoju, a także być cenną wskazówką w dopasowaniu metod nauczania, obserwacja dzieci podpowie nam też, w jaki sposób najlepiej towarzyszyć uczniom w ich aktywności. Gry i zabawy nie tylko sprzyjają nauce konkretnego przedmiotu, ale i wspomagają ogólne procesy myślowe oraz wzmacniają motywację do nauki. Ważne jest stworzenie miejsca przyjaznego dzieciom, zadbanie o miłą i bezpieczną atmosferę, która działa stymulująco na chęć uczestniczenia w proponowanych zabawach.

Nauczyciel powinien mieć świadomość, iż procesu dydaktycznego nie można osadzić w sztywnych ramach. Wymaga on podejścia elastycznego, powinien zakładać możliwość wprowadzania zmian, modyfikowania i adaptowania rozkładu materiału, np. w sytuacji wprowadzenia nauczania zdalnego lub hybrydowego.

Nie należy zapominać, że nauka języka obcego jest procesem wieloletnim, naznaczonym nierównomiernym rozwojem w zakresie poszczególnych umiejętności, zależnym od warunków, w których kształcenie się odbywa. Pierwszy etap edukacyjny jest wprowadzeniem do tego procesu. Naszym zadaniem jest pomóc uczniom budować postawę otwartości i szacunku wobec różnorodności kultur, języków i narodowości. Uczniowie mają uwierzyć we własne możliwości, zbudować poczucie własnej wartości, rozwijać pasję i radość z samego procesu uczenia się oraz chęć do dalszego rozwoju (Dz. U. 2017, poz. 356 z późn. zm.).

ROZDZIAŁ II

Nauczanie języka włoskiego na I etapie edukacyjnym

Uczyć efektywnie to znaczy poznać grupę i dobrze określić jej potrzeby i możliwości, poszukiwać twórczych i kreatywnych metod i rozwiązań, odczuwać radość z towarzyszenia dzieciom w odkrywaniu świata, motywować i zaszczeniać pasję do nauki języka obcego.

Przyjrzyjmy się kilku podstawowym zasadom nauczania, które powinniśmy wykorzystać na lekcjach języka włoskiego (Basińska 2017: 31). Zasady te odwołują się do teorii rozwoju dzieci i wspomagają procesy poznawcze.

- Zasada bezpieczeństwa – odnosi się zarówno do bezpieczeństwa fizycznego, jak i psychicznego, uczeń do harmonijnej pracy potrzebuje przyjaznego otoczenia, akceptacji nauczyciela i grupy.
- Zasada pogłębienia (konkretności) – pamiętajmy, że dzieci nie mają jeszcze rozwiniętego myślenia abstrakcyjnego, należy opierać się na konkrety, obrazie, ilustrowaniu słów czy zwrotów. Dzieci potrzebują uświadomienia tego, o czym się uczą.
- Zasada przystępności – w nauczaniu należy stopniować trudność, przechodzić od rzeczy łatwych do trudnych, od rzeczy bliskich do dalekich i od rzeczy znanych do nieznanymi z uwzględnieniem różnic indywidualnych między uczniami.
- Zasada aktywizacji wielu zmysłów – bardzo ważna w edukacji wczesnoszkolnej, dzieci uczą się, angażując wszystkie zmysły (nauczanie multisensoryczne).
- Zasada wielokrotnych i różnorodnych powtórzeń – dzieci szybko się uczą, ale równie szybko zapominają, konieczna jest więc powtarzalność i stałe utrwalanie wprowadzonego materiału w zróżnicowanych formach.
- Zasada prostoty zajęć – wiąże się również z zasadą bezpieczeństwa, formy zajęć mają być różnorodne, ale lekcja powinna mieć stały rytm i porządek. Dzieci lubią rytuały, przewidywalność i powracanie do rzeczy, które już znają.
- Zasada zabawy – dla dzieci zabawa jest czymś naturalnym, bawiąc się, przyswajają wiedzę jakby mimochodem. Pamiętajmy, że zabawa musi być dostosowana do wieku uczniów.
- Zasada współpracy – należy uważać, by nie wzmacniać postaw rywalizacyjnych, uczy my dzieci pracować razem i zespołowo bez porównywania ich między sobą. Umiejętność pracy w zespole będzie niezwykle ważna w późniejszym życiu zawodowym ucznia.
- Zasada wiązania teorii z praktyką – język obcy nie może jawić się uczniom jako coś oderwanego od życia, zadaniem nauczyciela jest uzmysłowić uczniom celowość uczenia i wskazać praktyczne zastosowanie nabytych umiejętności również poza klasą.

W programie nauczania języka włoskiego dla I etapu edukacyjnego zostały przedstawione techniki wspierające rozwijanie zasobu słownictwa, sprawności słuchania, mówienia, pisania oraz czytania.

- Zasady nauczania sprawności rozumienia ze słuchu
Pamiętajmy, że na samym początku nauki, w klasie I, warto poświęcić jak najwięcej czasu na kształcenie umiejętności receptywnych. Uczeń powinien wiele słuchać w języku włoskim, treści i poziom muszą być dopasowane do możliwości dziecka, ale powinno być ono konfrontowane z językiem w jego naturalnej formie. Idealne

treści muszą być atrakcyjne i ciekawe, wzbudzać emocje i pobudzać różne zmysły. Pamiętajmy, że uczeń rozumie o wiele więcej niż potrafi powiedzieć, a sprawność słuchania ze zrozumieniem jest najważniejszą sprawnością na I etapie edukacyjnym. Od pierwszych lekcji języka włoskiego należy przyzwyczajać uczniów do strategii słuchania tekstów z wykorzystaniem domysłu językowego, polegającej na domyślaniu się, zgadywaniu znaczenia czy sensu wypowiedzi. Nauczyciel może ułatwić uczniom zrozumienie tekstu przez pokazywanie obrazków ilustrujących tekst (przed lub w trakcie słuchania tekstu), opowiadanie treści w języku polskim, wprowadzenie i utrwalenie zwrotów, które dzieci usłyszą w nagraniu.

W trybie zdalnym do ćwiczenia rozumienia ze słuchu wykorzystamy nagrania audio, filmy, wyliczanki, piosenki. Praca nad tą sprawnością językową nie różni się od pracy w trybie stacjonarnym.

- Zasady nauczania sprawności mówienia

Na I etapie edukacyjnym sprawność mówienia będzie ograniczała się do wypowiadania pojedynczych wyrazów, rutynowych zwrotów, powtarzanych za nauczycielem, bardzo prostych zdań o nieskomplikowanych strukturach. Nauczyciel musi zaakceptować tzw. cichy okres, w trakcie którego dziecko nie będzie czuło presji mówienia w języku obcym. To ważny etap, zwany też inkubacją języka.

W wypowiedziach uczniów powinniśmy zaakceptować elementy języka polskiego.

Ważne jest stosowanie bodźców, które zachęcą uczniów do wypowiedzi. Mogą to być obrazki lub gestykulacja nauczyciela. Nabywanie sprawności mówienia jest niezwykle długim procesem. Budowanie pozytywnych doświadczeń z językiem włoskim da solidne podstawy do późniejszych sukcesów.

W nauczaniu w trybie zdalnym możemy ćwiczyć wymowę, powtarzanie i krótkie wypowiedzi ustne. Bodźce do wypowiedzi ustnej, takie jak *flashcards* lub rysunki, możemy zaczerpnąć z zasobów internetowych. Do utrwalenia treści nauczania możemy wykorzystać aplikacje: Quizlet (tworzenie fiszek), Wordwall (zabawy językowe, koło fortuny, dopasowywanie), Kahoot! (quizy sprawdzające stopień opanowania treści), Popplet, Coogole (tworzenie map myśli), Genial.ly (tworzenie interaktywnych prezentacji), LearningApps (gry i zabawy, krzyżówki, puzzle, quizy itp.) Aplikacje typu Voice Changer pozwalają na stworzenie krótkich wiadomości głosowych – uczniowie nagrywają rozmowę, ich głos zmieniany jest na głos postaci z gier komputerowych, bajek lub filmu.

- Zasady nauczania sprawności czytania

Nauczanie sprawności czytania rozpoczniemy w II klasie szkoły podstawowej.

Uczniom powinniśmy zaproponować krótkie teksty, opowiadania, wierszyki, rymowanki, wyliczanki, napisy. Podobnie jak w przypadku nauczania sprawności rozumienia ze słuchu nauczyciel powinien wspomagać proces odkrywania znaczenia tekstu poprzez różnorodne techniki stosowane przed, w trakcie i po czytaniu tekstu. W trybie zdalnym nauczyciel może udostępnić tekst do przeczytania za pomocą udostępniania ekranu. W zasobach internetowych znajdziemy wiele ilustrowanych tekstów, dostosowanych do przedziału wiekowego klas I–III.

- Zasady nauczania sprawności pisania

Podobnie jak sprawność czytania, sprawność pisania będziemy rozwijać od II klasy szkoły podstawowej. Na tym etapie edukacyjnym znaczenie tej sprawności jest drugorzędne, ponieważ dzieci nie opanowały jej jeszcze w języku polskim.

Ćwiczenia w tym zakresie będą polegały na odwzorowywaniu liter i słów, uzupełnianiu brakujących liter, podpisywaniu rysunków, dopasowywaniu podpisów.

Wszystkie zaproponowane powyżej ćwiczenia możemy przeprowadzić również w trybie nauki zdalnej. Uczniowie mają możliwość udostępnienia swoich prac (zarówno poprzez udostępnianie ekranu – wynik pracy zobaczy cała klasa) lub na prywatnym kanale z nauczycielem (Microsoft Teams daje możliwość prowadzenia indywidualnego czatu, Notes pozwala nauczycielowi na przydzielanie prac i ich indywidualne ocenianie).

2.1. Uwzględniamy wszystkie zmysły

Dzieci poznają świat poprzez wszystkie zmysły – wzrok, słuch, dotyk, węch i smak. Pamiętajmy o tym przy szukaniu najlepszych metod nauczania i organizowaniu ćwiczeń.

Bardzo dobrą metodą, uwielbianą przez dzieci, jest metoda reagowania całym ciałem (*total physical response*, TPR). Została ona szczegółowo opisana w programie nauczania *L'italiano è facile e divertente* w rozdziale poświęconym metodom, technikom i formom pracy. Wykorzystując metodę TPR, możemy np. wykorzystać piosenkę *Se sei felice*:

Se sei felice e tu lo sai batti le mani
Se sei felice e tu lo sai batti le mani
Se sei felice e tu lo sai e mostrarmelo potrai
Se sei felice e tu lo sai batti le mani
Se sei felice e tu lo sai batti i piedi
Se sei felice e tu lo sai batti i piedi
Se sei felice e tu lo sai e mostrarmelo potrai
Se sei felice e tu lo sai batti i piedi
Se sei felice e tu lo sai schiocca la lingua
Se sei felice e tu lo sai schiocca la lingua
Se sei felice e tu lo sai e mostrarmelo potrai
Se sei felice e tu lo sai schiocca la lingua
Se sei felice e tu lo sai schiocca le dita
Se sei felice e tu lo sai schiocca le dita
Se sei felice e tu lo sai e mostrarmelo potrai
Se sei felice e tu lo sai schiocca le dita
Se sei felice e tu lo sai fai lo starnuto
Se sei felice e tu lo sai fai lo...

Piosenka jest żywiołowa i rytmiczna, uczniowie uczą się pewnych komunikatów (kłaśnij w dłonie, kichnij) i muszą wykonać czynności wskazane w piosence. Utwór cechuje się dużą powtarzalnością słów i zwrotów, co sprzyja ich zapamiętaniu (pamięć dziecka jest mechaniczna, a nie logiczna). Zarówno przytoczoną piosenkę, jak i inne, proste i przydatne do wykorzystania na lekcjach, znajdziemy na stronie: coccolesonore.it.

Przy wprowadzaniu piosenek możemy przedstawić uczniom proste układy taneczne, do których krótkie instrukcje powinny być podawane w języku włoskim (*le mani in su, fai un passo in avanti e uno indietro*).

Przy wprowadzaniu nowego słownictwa, np. dotyczącego produktów spożywczych takich jak owoce i warzywa, warto przynieść na zajęcia ich cały kosz. Dzieci mogą je

oglądać i podawać sobie, możemy zorganizować zabawę rozpoznawania przedmiotów po kształcie bądź zapachu. Dobrym pomysłem jest również zorganizowanie zabawy w sklep z elementami dramy, polegającej na odgrywaniu scenek ze sprzedawcą i kupującym z wykorzystaniem włoskich słów i zwrotów. Można wprowadzić również elementy liczenia po włosku przy podawaniu cen i obliczaniu reszty.

2.2. Gry i zabawy

Po raz kolejny podkreślamy niezwykle ważną rolę gier i zabaw. W nauce języka włoskiego stosowanie odpowiednio prowadzonej przez nauczyciela zabawy stanowi doskonałe doświadczenie językowe, które będzie pełniło funkcję pomostu między formami wypowiedzi słownej i pisemnej. Zabawa daje dzieciom wolność ekspresji i jednocześnie uczy respektowania reguł, pozwala na wyciągnięcie wniosków, które wykraczają daleko poza samą zabawę, pomaga rozwinąć nie tylko umiejętności językowe, ale także kompetencje kluczowe, które są niezbędne w szkole i poza nią.

Gry i zabawy oraz drama sprzyjają włączeniu uczniów ze specjalnymi potrzebami, trudnościami w nauce. Nauka przez zabawę podnosi atrakcyjność zajęć i efektywność nauczania. Należy oczywiście pamiętać o dostosowaniu gry, by nie wykluczała z zabawy uczniów z dysfunkcjami. Uczniom wykazującym specyficzne trudności w uczeniu się zabawa może ułatwić proces zrozumienia i zapamiętywania, z kolei np. uczniowi z zespołem nadpobudliwości psychoruchowej pomoże w koncentracji nad wykonywanym zadaniem. Jeżeli któraś z proponowanych zabaw nie jest dostosowana do ucznia z grupy SPE, ale może przynieść wymierne korzyści całej klasie, zastanówmy się, czy możemy zaangażować dzieci ze SPE w inny sposób, np. przydzielić im role dostosowane do ich możliwości i sprawić, by ci uczniowie poczuli się ważną i integralną częścią grupy. Kontekst zabawy pozwala zwykle zredukować napięcie i stres, a udany udział w grze czy zabawie podnosi samoocenę, zachęca do kolejnych aktywności, co sprzyja rozwijaniu motywacji i pozytywnego nastawienia do uczenia się. Entuzjazm i radość dzieci sprzyja całemu procesowi dydaktyczno-wychowawczemu.

Poniżej przedstawiamy twórcze zabawy do wykorzystania na zajęciach języka obcego.

- **Bingo** – zabawę możemy przeprowadzić, wykorzystując kartoniki z rysunkami przedmiotów lub z rzeczywistymi przedmiotami. Układamy 9 kartoników lub przedmiotów na podłodze, a ze sznurków lub wstążek wykonujemy odpowiednią siatkę (pola do gry w formie szachownicy). Na 9 polach układamy różne przedmioty. Jeśli chcemy poćwiczyć kolory, kładziemy różne kolorowe karteczki. Jeśli chcemy poćwiczyć nazwy przedmiotów, to układamy kartoniki z nazwami przedmiotów lub poszczególne przedmioty. Następnie przygotowujemy 9 chusteczek higienicznych i rozkładamy je. Za każdym razem, gdy podajemy dziecku dany wyraz określający przedmiot znajdujący się na szachownicy, dziecko zakrywa ten przedmiot chusteczką. Gdy trzy przedmioty zostaną przykryte, dziecko krzyczy „bingo!” – wtedy sprawdzamy, czy bingo faktycznie zostało osiągnięte (Ostarek 2019).
- **Gra w klasy** – bardzo dobrze sprawdza się w powtórzeniu słownictwa. Najpierw „należy narysować kredą na asfalcie (lub wykleić taśmą malarską na podłodze) duży prostokąt podzielony na 2 kolumny i 5 wierszy. Dzięki temu powstanie 10 pól” (Basińska 2017: 18). Poza startowym polem *INIZIO* oraz końcowym *FINE* w utworzonej kolumnie znajduje się 8 wolnych pól, wypełnianych razem z uczniami „kategoriami

słów, które dzieci już znają (powtórka materiału) oraz jedną kategorią dopiero poznawaną przez dzieci. Skakanie w klasy polega na wybraniu jednej kategorii (może być przez rzut kamykiem na określone pole), a następnie wypowiedzeniu słów z tej kategorii i skakaniu przez kolejne pola. Słowo wypowiada się dwa razy, skacząc przez dwa kolejne pola. W sumie potrzeba czterech słów, aby przejść całą planszę. Dzieci mogą skakać obunóż lub na jednej nodze" (tamże).

- **Alfabetyczne plakaty** – „podczas tej zabawy uczniowie zamieniają się w detektywów. Nauczyciel przynosi na zajęcia obcojęzyczne gazety dla dzieci, nożyczki oraz klej i prosi uczniów, aby pracowali w grupach i wyszukali jak najwięcej słów rozpoczynających się na literę A. Następnie uczniowie nakleją słowa na dużą kartkę papieru, którą wieszamy w klasie w widocznym miejscu. Można się tak bawić w trakcie całego roku szkolnego, aż okleimy klasę wszystkimi literami alfabetu" (Kotarba-Kańczugowska 2009: 206).
- **Orkiestra** – „prowadzący demonstruje klasie kartę z obrazkiem i jednocześnie dyryguje powtarzaniem słowa. Na znak prowadzącego (np. wysoko uniesiona ręka) dzieci powtarzają słowo jak najgłośniej, a na inny znak prowadzącego (np. ręka nisko, tuż nad ziemią) powtarzają je jak najciszej. Warto wymyślić różne metody dyrygowania, np. znaki nogą lub głową. Można też śpiewać nowe słowo na znaną dzieciom melodię" (tamże: 207).
- **Szalony tancerz** – „jeżeli w trakcie zajęć zauważymy, że dzieci zaczynają się wiercić i są niespokojne, warto zrobić krótką przerwę na gimnastykę. Włączamy wówczas rytmiczną muzykę i wydajemy polecenia" – np. skacz (*salta*), biegaj (*corri*), klaszcz w ręce (*batti le mani*) itd. (tamże: 210) „Takie ćwiczenie stanowi świetny przerywnik lekcji. Zapobiega znużeniu i nudzie. Dobrze, gdy nauczyciel również wykonuje ćwiczenia i bawi się razem z dziećmi" (tamże).

2.3. Interdyscyplinarność

Doskonałe efekty przynosi łączenie nauki nowego języka z innymi dyscyplinami, takimi jak edukacja muzyczna, plastyczna, polonistyczna czy matematyczna. Interdyscyplinarność pomaga w sposób twórczy łączyć doświadczenia i lepiej rozumieć świat.

Muzykę powinniśmy wykorzystywać praktycznie na każdej lekcji, wprowadzając piosenki czy elementy ruchowo-taneczne.

Matematykę można wprowadzić w trakcie wspomnianej już wcześniej zabawy w sklep, można również zaproponować dzieciom proste zadania typu: „3 kotki są białe i 2 są czarne, ile jest razem kotów? *Ci sono 3 gatti bianchi e 2 neri, quanti gatti ci sono in totale?*”. Zadania te powinny być zilustrowane obrazkami.

Edukacja polonistyczna może być wprowadzona przy omawianiu np. przesłania włoskiego wiersza czy też dyskusji o stereotypach kulturowych. W tym przypadku powinniśmy zmienić język lekcji na polski i omówić z uczniami zagadnienia związane pośrednio z językiem włoskim, a rozwijające ich kompetencje kluczowe w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej poprzez kontakt z twórczością literacką, a także kompetencje porozumiewania się w języku ojczystym i języku obcym: uczniowie czytają wierszyk w języku włoskim, ale omawiają go z nauczycielem, interpretują w języku polskim. Konieczność uwzględnienia w procesie nauczania kompetencji kluczowych jest mocno podkreślana w nowoczesnej dydaktyce. Kompetencje kluczowe to takie,

których człowiek potrzebuje, by uczestniczyć w życiu społecznym i czuć się spełniony w życiu zawodowym i prywatnym. W związku z tym budowanie zachowań, które zapewnią prawidłowy rozwój osobisty i społeczny, powinno się odbywać od najmłodszych lat, a kształtowanie kompetencji kluczowych powinno być uwzględniane w procesie nauczania i wychowania. Do kompetencji kluczowych i uniwersalnych należą: umiejętności matematyczno-przyrodnicze, umiejętności posługiwania się językami obcymi, posługiwanie się komputerem i przetwarzanie informacji cyfrowych, kreatywność, innowacyjność, przedsiębiorczość, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, umiejętność uczenia się, umiejętność pracy grupowej.

Elementy zajęć z przyrody można wykorzystać, zapraszając dzieci do wykonywania eksperymentów, np. z przedmiotami zanurzonymi w wodzie. Potrzebne będą naczynie z wodą oraz wybrane przez nauczyciela przedmioty. Przedmioty będziemy wrzucać do wody, a uczniowie, jeszcze przed ich zanurzeniem, muszą określić (we własnych kartach pracy), czy przedmiot utrzyma się na powierzchni czy też pójdzie na dno (*galleggia o affonda*).

Elementy plastyki czy techniki możemy wykorzystać na każdej lekcji, angażując uczniów w przygotowanie rekwizytów, obrazków, puzzli, które będą używane w czasie zajęć, np. do dramy bądź gry w memory. Doskonale rozwija to zdolności manualne uczniów, a także koordynację wzrokowo-ruchową.

Zabawy językowo-ruchowe zawierają w sobie elementy lekcji wychowania fizycznego, są świetnym sposobem na urozmaicenie i uatrakcyjnienie lekcji. Gdy widzimy, że uczniowie się nudzą lub mają problem z koncentracją, warto mieć w zanadru krótkie przerywniki ruchowe. Wiele tematów może być wprowadzanych poprzez zabawy związane z ruchem. Dzieci mogą imitować różne czynności dnia codziennego (np. mycie zębów, jedzenie śniadania) lub przedstawiać dyscypliny sportowe za pomocą pantomimy. Zadania przedstawiamy zawsze w języku włoskim, wspomagając się np. obrazkami czy rekwizytami. Przy zabawach ruchowych należy uwzględnić specyficzne potrzeby uczniów z niepełnosprawnością ruchową. Powinniśmy przydzielić im role, które nie będą wymagały od nich nadmiernego wysiłku, a jednocześnie nie będą wykluczać ich z grupy rówieśniczej. Przykładowo dziecku z dysfunkcją ruchu możemy zaproponować, by zaprezentowało swoją ulubioną czynność, nie narażając go na konieczność imitowania czynności, której przedstawienie będzie mu sprawiało trudność.

2.4. Różnorodność grupy i indywidualne potrzeby uczniów

Klasa jest zbiorem indywidualności. Choć nie jest to łatwym zadaniem, nauczyciel powinien respektować odrębność dzieci i podchodzić indywidualnie do każdego z nich. Trzeba wspierać mocne strony uczniów oraz kompensować ewentualne braki. Niestety, nie istnieje żadna uniwersalna metoda, która gwarantowałaby sukces w nauce języka oraz byłaby idealna dla każdego dziecka – właśnie ze względu na to, że uczniowie różnią się od siebie, mają różne predyspozycje, zdolności, przygotowanie ogólne i style uczenia się. Dlatego najlepszym sposobem, bez względu na liczebność klasy, wydaje się indywidualizacja procesu nauczania.

Należy wprowadzać różnorodne ćwiczenia, tak aby każdy z uczniów mógł znaleźć w czasie lekcji coś dla siebie. Musimy również pamiętać o dopasowaniu stopnia trudności, czasem warto podzielić klasę na grupy, uczniów o bardziej lub mniej

rozwiniętych umiejętnościach językowych i zaproponować im różne zestawy ćwiczeń, tak aby nikt się nie nudził i by wszyscy mieli szansę na odniesienie sukcesu.

Uczniowie różnią się od siebie predyspozycjami percepcyjnymi, dlatego tak ważne jest angażowanie wszystkich zmysłów w proces nauczania. Jak trafnie zauważa Maria Kotarba-Kańczugowska, „nauczanie przebiegające wielozmysłowo rozwija umiejętności: samodzielnego uczenia się, pracy w grupie, przewyższania trudności, planowania i organizowania pracy własnej bądź grupowej. Ponadto sprzyja lepszemu poznawaniu siebie, budowaniu więzi w grupie oraz jest przyjazne dla dzieci, które wykazują trudności w nauce czytania i pisania” (2009: 201). Poniżej przedstawiono, jak predyspozycje percepcyjne uczniów wpływają na ich preferencje dotyczące podejmowanych aktywności.

- **Wzrokowcy** – uczą się, patrząc i obserwując. Lubią zadania wymagające rysowania, odwzorowywania, pisania. Zapamiętanie nowego materiału ułatwia im czytanie, wpatrywanie się w określone słowa oraz zwroty. [...]
- **Słuchowcy** uczą się, słuchając historyjek, bajek, dialogów. Powtarzają na głos to, co usłyszą. Lubią zadania wymagające śpiewania, recytowania, odtwarzania ze słuchu. Zapamiętanie nowego materiału ułatwia im głośne powtarzanie nowych słów lub zwrotów. [...]
- **Kinestetycy** uczą się, wykonując różne ruchy i reagując całym ciałem. Lubią zadania wymagające manipulacji na przedmiotach, poruszania się, tańczenia. Zapamiętanie nowego materiału ułatwi im łączenie słowa z ruchem” (Kotarba-Kańczugowska 2009: 202–203).

Przykład lekcji uwzględniającej różne predyspozycje percepcyjne uczniów

Temat lekcji: Popularne zawody

- Część wstępna
Przynosimy rekwizyty związane z różnymi zawodami, dzieci muszą połączyć odpowiednie rekwizyty ze sobą (np. strzykawka i fartuch lekarza, konewka i grabie ogrodnika itd.), a następnie odegrać krótkie scenki pantomimiczne, obrazując dany zawód. Inny wariant: dzieci losują rekwizyt bądź jego obrazkowy ekwiwalent i muszą odegrać scenkę z nim związaną. Będą to doskonałe zadania dla kinestetyków.
- Część właściwa
Słuchamy nagrania piosenki o różnych zawodach, powtarzamy refren piosenki (słuchowcy). Następnie nauczyciel rozdaje karty pracy z różnymi ćwiczeniami, np. ilustracjami różnych zawodów, do których trzeba dorysować brakujący element (wzrokowcy) na podstawie tekstu. Tekst można zarówno przedstawić dzieciom w formie pisemnej (wzrokowcy), jak również przeczytać go na głos z myślą o słuchowcach.
- Podsumowanie
Rozwiązywanie krzyżówki (wzrokowcy), do której hasła mogą być podawane w różnoraki sposób za pomocą obrazków, wysłuchania definicji bądź pantomimy, np. można zaangażować ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi do odgrywania roli potrzebnej do rozwiązania krzyżówki.

To tylko kilka z przykładowych sposobów na połączenie różnych predyspozycji percepcyjnych i stylów uczenia się. Przy odpowiednio zaplanowanej lekcji każdy z uczniów znajdzie w niej coś dla siebie i oprócz porcji wiedzy wyniesie z zajęć coś, co na tym etapie edukacji jest najważniejsze – radość z uczenia się i poznawania nowych rzeczy. Pamiętajmy, że monotonia jest naszym wrogiem.

2.5. Dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Zadaniem szkoły jest wspieranie każdego ucznia w jego indywidualnym rozwoju. Praktycznie w każdej klasie spotkamy dziś dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi ze względu na problemy natury psychicznej bądź fizycznej. Najczęściej będą to dzieci z zaburzeniami, ze spektrum autyzmu, zespołem Aspergera, niedosłuchem, niepełnosprawnością ruchową, ADHD (od ang. *attention deficit hyperactivity disorder*) bądź dysleksją.

Kluczowe w procesie dydaktyczno-wychowawczym jest rozpoznanie potrzeb edukacyjnych, zapoznanie się z diagnozą specjalistów, opinią poradni psychologiczno-pedagogicznej i zaleceniami. Niezbędny jest kontakt z rodzicami lub opiekunami prawnymi ucznia, którzy posiadają najlepszą i najszerszą wiedzę na temat dziecka, jego ograniczeń, potrzeb, rozwoju, reakcji, zainteresowań, mocnych i słabych stron. Zapoznanie się z dokumentacją dotyczącą ucznia, wyciąganie wniosków na podstawie zaleceń zawartych w orzeczeniach będzie miało ogromny wpływ na dalszy rozwój dziecka. Stała obserwacja ucznia ze specjalnymi potrzebami, analiza jego zachowań, kontakt z rodzicami, pedagogiem i psychologiem szkolnym oraz innymi nauczycielami mającymi zajęcia z danym uczniem to nieodzowne elementy procesu zindywidualizowanego kształcenia.

W nauczaniu języka konieczny jest dobór takich metod, technik i form pracy, dostosowanych do możliwości ucznia, które przyniosą najlepsze rezultaty. Nauczyciel na podstawie obserwacji ucznia, przyrostu jego wiedzy, wyciąga wnioski dotyczące przydatności stosowanych metod i technik i w zależności od sytuacji modyfikuje je, dopasowując do potrzeb ucznia.

Poniżej zaprezentowano przykłady rozwiązań przydatnych w pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

- **Uczniowie z dysfunkcją słuchu**

W pracy z uczniem słabosłyszącym należy zadbać o dobrą jakość materiałów dźwiękowych. Uczeń słabosłyszący powinien siedzieć jak najbliżej nauczyciela i mieć możliwość obserwacji twarzy nauczyciela: ruchu warg, mimiki. Istotne jest stosowanie pomocy i materiałów wizualnych: plakatów, kart obrazkowych, schematów, map myśli.

- **Uczniowie z dysfunkcją wzroku**

W zależności od stopnia niepełnosprawności ucznia nauczyciel powinien zadbać o odpowiednie formatowanie tekstu, wyposażenie ucznia w odpowiednie pomoce optyczne, sprzęt elektroniczny ułatwiający lepszy odbiór tekstu poprzez jego powiększanie, a także właściwe dostosowanie światła (oświetlenie, żaluzje). W zakresie stosowanych metod należy stosować metody polisensoryczne, angażujące pozostałe zmysły, techniki werbalne: opisy, pogadanki, dyskusje.

- **Uczniowie z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją**

Należy zadbać o odpowiednią organizację przestrzeni, ułatwiającą poruszanie się ucznia oraz dobór pomocy szkolnych do jego ograniczeń. W pracy dydaktycznej należy uwzględnić wykorzystywanie środków informatycznych, programów i aplikacji ułatwiających prezentację i przyswajanie treści.

- **Uczniowie z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera**

Nauczyciel powinien dostosować do indywidualnych potrzeb miejsce pracy ucznia. Warto jak najczęściej wykorzystywać kreatywne zainteresowania ucznia. Pozytywne

efekty mogą przynosić ćwiczenia rutynowe, zapewniające poczucie bezpieczeństwa i przewidywalności pracy z uczniami autystycznymi. Należy określać jasno i wyraźnie zasady pracy i zobowiązywać do ich przestrzegania.

- **Uczniowie z ADHD**

Nauczyciel powinien zadbać o to, by angażować ucznia z ADHD, kanalizując tym samym jego aktywność psychoruchową i deficyty uwagi, powierzając zadania, które pomogąby mu skoncentrować się na wykonywanej pracy. Warto wykorzystywać ćwiczenia dydaktyczne łączone z aktywnością ruchową.

- **Uczniowie ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się**

W pracy z uczniem ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się należy dostosować wymagania do indywidualnych możliwości ucznia. Ważna jest segmentacja materiału, wydłużenie czasu na prace pisemne i ustne. Należy umożliwić uczniowi odpowiedź ustną zamiast wypowiedzi pisemnej. Nie powinno się obarczać ucznia głośnym czytaniem na forum klasy.

- **Uczniowie uzdolnieni**

Uczeń uzdolniony ze względu na swoje umiejętności i predyspozycje przewyższające umiejętności grupy wymaga indywidualnej pracy z nauczycielem. Wykazuje się dużym zasobem słownictwa i łatwością w przyswajaniu wiedzy. Należy unikać metod podających, dostarczać dodatkowych bodźców, aktywności, zadań, które zaspokoją jego ambicje. Uczeń zdolny lubi wszelkie formy pracy, zwłaszcza nowatorskie. Chętnie przyjmuje dodatkowe zadania.

Istotnym elementem, który należy uwzględnić w pracy z uczniem o specjalnych potrzebach, jest funkcjonowanie uczniów w grupie rówieśniczej.

Ćwiczenia i zabawy powinno się organizować tak, by wszystkie dzieci mogły brać w nich udział. Jeśli jednak nie ma takiej możliwości bądź chcemy wprowadzić aktywność, która nie pozwoli na pełne uczestnictwo któregoś z uczniów, powinniśmy przydzielić mu specjalną rolę, np. naszego asystenta, tak by w żaden sposób nie poczuł się wykluczony. Uczeń taki może nam pomagać organizować zabawę, wydawać polecenia itp.

Pamiętajmy, by upewnić się, że każdy uczeń, a zwłaszcza uczeń ze specjalnymi potrzebami, zrozumiał zadanie czy nasze polecenie. Powtórzmy dwukrotnie, jeśli zajdzie taka potrzeba, lub zaproponujmy ponowne wysłuchanie tekstu. Przy wprowadzaniu np. nowej piosenki decydujemy, czy naszym celem jest nauczenie dzieci całej piosenki czy tylko jej części. Być może dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi wystarczy jedynie nauka refrenu bądź łatwego fragmentu. Wykorzystując metodę pracy ze stacjami, możemy przygotować stacje o różnym stopniu trudności i je oznaczyć. Uczniowie sami decydują, która stacja odpowiada im najbardziej, mogą pracować we własnym tempie i sami podejmować pewne decyzje. Pamiętajmy, by nie porównywać uczniów ze sobą, a przy ocenianiu ich pracy brać pod uwagę przede wszystkim ich zaangażowanie. Dzieci będą zmotywowane, jeśli dopasujemy odpowiednio ćwiczenia do ich możliwości i pozwolimy im odnosić małe sukcesy. Zadania nie mogą być za trudne, ale też musimy uważać, by nie były zbyt proste, by nie obniżyć wewnętrznej motywacji ucznia. Powinniśmy pamiętać, by często chwalić dzieci za każdy, nawet najmniejszy postęp w nauce. Chrońmy je również przed dodatkowym stresem, dzieci ze SPE często boją się, że będą wyśmiewane przez rówieśników. Niekoniecznie będą chętne do prezentowania treści na forum całej klasy.

ROZDZIAŁ III

Organizacja procesu dydaktycznego – zasady pracy na lekcji języka włoskiego

Każda lekcja może się jawić się uczniom jako fascynująca przygoda. Należy pamiętać o przygotowaniu planu, zasad pracy i metod. Pamiętajmy jednak, że lekcja jest interakcją nauczyciela z uczniami i uczniów między sobą, bądźmy przygotowani na konieczność spontanicznej reakcji i potrzebę dostosowania planu lekcji do nieoczekiwanej sytuacji. Nauczyciel kieruje zajęciami, ale musi stale obserwować reakcje dzieci. Jak celnie zauważa Małgorzata Horała, „udana lekcja to lekcja zaprojektowana w taki sposób, by uczniowie czuli się zaangażowani w proces przyswajania wiedzy. Nauczyciel może zaplanować, czego będzie uczył, ale nie może zaplanować tego, czego nauczą się jego uczniowie. Dobrze zaplanowana i przeprowadzona lekcja rozwija kompetencje kluczowe zarówno nauczyciela, jak i uczniów” (2017: 6).

W procesie kształcenia w edukacji językowej byłoby idealnie, gdyby język włoski był jedynym językiem komunikacji. Podstawa programowa przewiduje 2 godziny języka włoskiego tygodniowo. To niewiele, a dzieci potrzebują osłuchania się z językiem. Równie ważne jest jednak, by lekcja została zrozumiana i zapewne pojawią się okoliczności, w których niezbędne będzie użycie języka ojczystego. Można np. stworzyć wraz z dziećmi małe chorągiewki z polską flagą. Każde z dzieci przygotowuje własną chorągiewkę, która będzie mu towarzyszyła w trakcie lekcji. Gdy któreś z dzieci poczuje potrzebę usłyszenia komunikatu po polsku, podnosi polską flagę do góry i nauczyciel może na chwilę zmienić język i wytłumaczyć coś po polsku. Oczywiście może zdarzyć się tak, że na początku uczniowie będą co chwilę sygnalizować potrzebę wyjaśnienia czegoś w ich języku ojczystym, ale nie należy się zniechęcać. Dla osiągnięcia lepszego efektu możemy wspierać się ikonografią, obrazując to, o czym mówimy po włosku. Pamiętajmy, że intensywność używania przez nauczyciela języka włoskiego będzie miała bezpośredni wpływ na postępy uczniów. Przy okazji pracy manualnej nad polskimi chorągiewkami można wprowadzić temat włoskiej flagi i kolorów. W klasach, które nabyły już umiejętność czytania w języku włoskim, warto na samym początku spisać razem z dziećmi pewne komunikaty czy pytania, które pojawiają się często. Można stworzyć plakat i powiesić go w widocznym miejscu, dzięki czemu np. uczeń, który chce skorzystać z toalety bądź zadać pytanie, będzie mógł posiłkować się gotowymi zwrotami w języku włoskim.

Warto również ustalić wraz z dziećmi reguły zajęć (np. nie przerywamy sobie nawzajem, pomagamy, jeśli ktoś ma z czymś problem), które można przedstawić wizualnie i umieścić w widocznym miejscu w klasie. Pomoże to w utrzymaniu dyscypliny, a ponadto – dzięki zaangażowaniu uczniów w tworzenie reguł – dzieci będą chętniej je respektować.

Trzeba podążać za naturalnymi potrzebami dziecka – jedną z głównych jest potrzeba ruchu. Warto odpowiednio przygotować przestrzeń, tak aby pozwalała na wprowadzenie gier i zabaw językowo-ruchowych. Przestrzeń klasowa powinna być odpowiednio zorganizowana, powinniśmy mieć możliwość zmiany układu stolików i krzeseł tak, by dowolnie go modyfikować i ułatwić pracę w grupach, w parach czy indywidualną (np. tworzyć krąg czy podkowę). W klasie powinna znajdować się także przestrzeń wolna (z poduszkami lub dywanem), umożliwiająca dzieciom swobodny ruch i organizowanie

gier i zabaw językowych. Klasopracownia powinna być również odpowiednio wyposażona w sprzęt pozwalający na odtwarzanie muzyki i korzystanie z pomocy wizualnych (zdjęć, filmów). Pozwoli to na wykorzystanie technik odwołujących się do multisensoryczności i sprzyjających kształtowaniu twórczego podejścia do nauki języka obcego.

Istotnym elementem jest również wystrój sali. Uczniowie powinni brać czynny udział w jej aranżacji, na ścianach powinny zostać umieszczone prace dzieci oraz różnorodne pomoce naukowe, takie jak plansze czy plakaty. W zależności od proponowanych treści dydaktycznych wystrój sali powinien ulegać zmianie, zachęcając uczniów do kreatywności, twórczego podejścia oraz samodzielnego poszukiwania i odkrywania wiedzy. W aranżacji sali powinniśmy uwzględnić również potrzeby dzieci z grupy SPE – ciągły komunikacyjny dla uczniów z ograniczeniami ruchowymi, odpowiednie oświetlenie dla uczniów z dysfunkcją wzroku, kolorowe pomoce dydaktyczne wspierające uczniów z dysfunkcją wzroku i słuchu, ale zapewniające ład i harmonię uczniom z ADHD.

Jeżeli decydujemy się na pracę z podręcznikiem, powinien on zachęcać uczniów do nauki, być przyjazny, ciekawy i urozmaicony. Jeśli nauczyciel nie znajdzie inspirującej propozycji na rynku wydawniczym, warto czasem tworzyć własne materiały i odnosić się do różnych źródeł, ze szczególnym uwzględnieniem nowoczesnych technologii. Ważne, by materiały były interesujące, sprzyja to procesom zapamiętywania u uczniów oraz ich koncentracji i skupieniu. Jeśli nasze propozycje będą monotonne i nieciekawe, trudniej będzie nam utrzymać dyscyplinę w klasie, bo grupa zacznie się dekoncentrować i skupiać na innych rzeczach. Dzieci są z natury ciekawe i warto wykorzystać te naturalne predyspozycje na lekcjach języka włoskiego. Korzystajmy z materiałów autentycznych takich jak gazety, czasopisma, komiksy czy piosenki.

Warto też stworzyć małą biblioteczkę w klasie i przytulny kątek czytelniczy, w którym można czytać książki indywidualnie lub w grupie. Innym dobrym pomysłem jest zawieszenie plakatu z alfabetem w klasie: dzieci w pracy twórczej same szukają włoskich słówek zaczynających się na daną literę alfabetu i rysują obrazki na plakacie dla każdej litery.

Pamiętajmy, że lekcja skierowana jest do dzieci, które są zbiorem indywidualności. Mają różne doświadczenia, zdolności, umiejętności i zainteresowania. Uważny nauczyciel będzie starał się poznać i zrozumieć grupę i jej indywidualne potrzeby. Nauczyciel pełni funkcję przywódcy, szanując odrębność swoich uczniów, prowadzi zespół do osiągnięcia założonych przez siebie celów, powinien mieć poczucie misji i celowości swojej pracy.

3.1. Lekcja w teorii

Lekcja powinna być spójna i jasna, uczniowie muszą znać jej reguły, wiedzieć co się wydarzy, to daje poczucie bezpieczeństwa. Należy zadbać o różnorodność materiałów i o to, by nikt się nie nudził. Plan konkretnej lekcji musi zgadzać się z programem nauczania oraz zawierać pomysły własne nauczyciela, które odwołują się bezpośrednio do pracy z daną grupą.

Nauczyciel, planując lekcję, powinien wziąć pod uwagę cele długoterminowe, opisane w podstawie programowej, jak również to, co chciałby osiągnąć w ciągu 30 czy 45 minut. Cele, tak samo jak reguły zajęć, można przedyskutować i określić razem z uczniami, np. jeżeli planujemy zajęcia, w czasie których uczniowie poznają nazwy zwierząt w języku

włoskim, pozwólmy im zdecydować, jakich nazw chcieliby się nauczyć. Zaangażowanie dzieci i poczucie, że są ważne, sprawi, że będą bardziej zmotywowane i dzięki temu podejną do zajęć z większym entuzjazmem. Tworzenie konspektu lekcji powinno być dla nauczyciela zajęciem kreatywnym, tak samo jak poszukiwanie nowych rozwiązań, metod czy interesujących dla uczniów zabaw.

Warto powracać do gotowych już konspektów i modyfikować niektóre elementy, szukając najlepszych ścieżek do przekazywania wiedzy oraz rozwijania kompetencji kluczowych. Wprowadzanie nowych technik czy materiałów pomoże nauczycielowi uniknąć rutyny i będzie sprzyjać satysfakcji z pracy.

Cel lekcji powinien być określony zgodnie z zasadą SMART:

- *specific* – szczegółowy,
- *measurable* – mierzalny,
- *achievable* – możliwy do osiągnięcia,
- *realistic* – realistyczny,
- *timed* – terminowy (O'Neil i Conzemius 2006: 33).

Jasne cele, możliwe do osiągnięcia w określonym czasie, dostosowane do możliwości uczniów, które można zweryfikować już pod koniec lekcji, przyniosą satysfakcję zarówno uczniom, jak i nauczycielowi. Oczywiście cele nie muszą być jednakowe dla całej grupy, należy dostosowywać zadania i poziom trudności, tak aby każdy mógł osiągnąć sukces. Należy brać pod uwagę nie tylko uczniów z trudnościami, ale również tych zdolnych, którzy potrzebują podniesienia poprzeczki.

Pracując nad opisem miasta, wprowadźmy i utrwalmy podstawowe słownictwo z całą klasą, a uczniom uzdolnionym zaproponujmy dodatkowe słownictwo, które rozwinię ich umiejętności językowe. Ciekawym zadaniem może być zbudowanie przez uczniów wymyślnego miasta z kartoników i pudełek – przydzielmy uczniom zadania, w których będą czuli się dobrze, stosownie do ich umiejętności. W procesie twórczym, planowaniu i wykonaniu projektu wezmą udział wszystkie dzieci. Wykonaniem kolorowych budynków mogą się zająć praktycznie wszyscy uczniowie, każdy z nich może zaprojektować i wykonać własny budynek (np. budynki użyteczności publicznej), powinniśmy ewentualnie przydzielić inne zadanie uczniowi z dysfunkcją ruchu, jego zadaniem może być instruowanie kolegów i koleżanek, jak posadzić budynki. Końcowym etapem pracy będzie przedstawienie wykonanego projektu. Na tym etapie nie obarczajmy prezentacją rezultatów na forum klasy uczniów z dysfunkcją słuchu, mowy czy uczniów z dysleksją – wystąpienie na forum klasy może być dla nich frustrujące.

Po określeniu celów warto zastanowić się nad najlepszymi metodami i technikami nauczania. Zostały one przedstawione w programie nauczania języka włoskiego dla edukacji wczesnoszkolnej, do którego można się odwołać. Szczególnie godne polecenia są metody aktywizujące. Praca uczniów powinna odbywać się w różnych konfiguracjach – można wskazać pracę indywidualną, w parach, w grupach, całego zespołu klasowego, odpowiedzi chóralskie itd. By zapewnić lekcji dynamiczność, powinniśmy stosować wszystkie modele interakcji, starając się jednocześnie płynnie przechodzić od jednego zadania do kolejnego.

Planujemy w konspekcie czas pracy dla każdego zadania, uwzględniamy elementy stałe (sprawdzenie obecności, zadania domowego itp.), materiały niezbędne do przeprowadzenia zajęć oraz aranżację przestrzeni.

Trzeba pamiętać, że na każdej lekcji mogą pojawić się trudności, a scenariusz lekcji nie będzie uniwersalny dla każdej klasy. W takich sytuacjach nauczyciel jest jak reżyser, który pozwala swoim aktorom odejść twórczo od scenariusza dla dobra całej sztuki.

Każda przeprowadzona lekcja powinna być dla nas wskazówką do tego, jak poprowadzić kolejną.

3.2. Lekcja w praktyce

1. Powitalne rytuały (stały element lekcji).
 - Dobrym pomysłem jest stworzenie maskotki, małego, sympatycznego bohatera, który będzie towarzyszył dzieciom w czasie zajęć (od I do III klasy). Dzieci powinny znaleźć dla niego włoskie imię, można wprowadzić stałą zasadę witania i żegnania maskotki na rozpoczęcie i zakończenie każdego zajęcia (*Ciao Mario, come stai? Buongiorno, come ti senti oggi? Ciao Mario, alla prossima, ci vediamo presto*). Nauczyciel może wcielać się w postać i odpowiadać dzieciom „głosem pacynki”. Oczywiście język włoski jest jedynym językiem komunikacji z naszym bohaterem. Pacynka będzie towarzyszyła uczniom zwłaszcza w początkowej fazie edukacji wczesnoszkolnej.
 - Zabawa z miękką piłką – nauczyciel rzuca piłkę do ucznia, pytając: „*Come stai oggi?*”, dziecko odrzuca piłkę i odpowiada na pytanie „*Bene, grazie*”. Możemy zorganizować tę zabawę w kółku, również dzieci będą zadawać pytanie i rzucać piłkę do kolegi czy koleżanki. Należy pamiętać o wcześniejszym wprowadzeniu kilku możliwych odpowiedzi dla uniknięcia monotonii. Można też poszerzyć listę pytań.
2. Rozgrzewka. Przypomnienie i utrwalenie materiału z poprzedniej lekcji (stały element lekcji). Nauczyciel nawiązuje krótko do poprzedniej lekcji, która powinna łączyć się z kolejną. Może zaproponować krótką zabawę utrwalającą realizowany wcześniej materiał lub rozgrzewkę ruchowo-językową wprowadzającą nowy temat. Pamiętajmy, że dzieci charakteryzuje szybkie zapamiętywanie, ale i szybkie zapominanie, dlatego potrzebują one częstych powtórek i utrwalania materiału.
3. Sprawdzenie pracy domowej (stały element lekcji) – dbajmy o to, by zadanie domowe było ciekawe dla uczniów, od czasu do czasu w formie projektu (np. przeprowadzenie wywiadu z mamą lub tatą itp.). Zadbajmy o to, by każda praca domowa została przez nauczyciela sprawdzona. Uczeń, którego prace nie są kontrolowane, traci poczucie celowości wykonywanego zadania.
4. Wprowadzenie nowych treści. Zwykle pracujemy na tekście, który uczniowie odsłuchują bądź czytają. Staramy się wprowadzać urozmaicone ćwiczenia, jak również formy pracy. Raz indywidualnie, innym razem w grupie czy w parze. Warto zadbać o to, by uczniowie nie pracowali zawsze z tymi samymi kolegami.
5. Podsumowanie zajęć wraz z utrwaleniem nowych treści i krótkim wskazaniem, jak łączą się one z wiadomościami już posiadanymi. Może to być krótka gra czy zabawa, która da nauczycielowi cenne informacje o tym, czy uczniowie prawidłowo zrozumieli lekcję i co z niej wynieśli, a także czy lekcja im się podobała.

6. Pożegnanie:

- pożegnanie z maskotką i np. położenie jej spać w kartoniku;
- piosenka na pożegnanie.

Bardzo ważne są stałe elementy lekcji i rytuały. Pewna przewidywalność pomaga uczniom – szczególnie tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – czuć się bezpiecznie.

Oprócz lekcji standardowych, które również powinny być różnorodne i ciekawe, proponujemy uczniom inne typy lekcji, na których:

- wprowadzamy dane treści,
- utrwalamy treści,
- sprawdzamy osiągnięcia (lekcje podsumowujące).

Warto wprowadzić lekcje mniej konwencjonalne, oryginalne i twórcze, które połączą naukę języka włoskiego z innymi dyscyplinami.

Przykładowa inspiracja do lekcji dla klasy III

Język włoski i historia sztuki

Uczniowie poznają najbardziej znane dzieła sztuki poprzez obejrzenie wirtualnej wycieczki, którą można stworzyć z dostępnych w serwisie YouTube filmików z krótkimi opowieściami po włosku. Zastanawiają się i wyrażają swoje upodobania oraz tworzą prezentację dotyczącą wybranego dzieła sztuki (por. scenariusz Wakacje w krainie sztuki).

Przykładowa inspiracja do lekcji dla klasy II

Język włoski i geografia

Uczniowie poznają najbardziej znane włoskie zabytki wraz z miastami, w których te zabytki się znajdują. Można zaproponować obejrzenie filmu, po którym zadaniem dzieci będzie połączenie słynnych budowli z odpowiednimi miastami (por. scenariusz Podróż po Włoszech).

Przykładowa inspiracja do lekcji kulinarnej

Z uwagi na to, że kultura włoska jest ściśle związana ze sztuką kulinarną, proponujemy dzieciom lekcję dotyczącą przygotowania tiramisu.

- Uczniowie przygotowują „składniki” na kartkach papieru (rysują i wycinają produkty spożywcze takie jak: jajka, serek mascarpone, kawa, biszkopty itp. (nazwy wszystkich składników podajemy po włosku).
- Na pierwszym etapie można wykorzystać dramę i stworzyć fikcyjny sklep, w którym sprzedawca podaje składniki kupującemu (praca w parach po włosku).
- Po skompletowaniu wszystkich składników przedstawiamy uczniom prosty przepis po włosku i kolejne etapy przygotowania deseru. Uczniowie krok po kroku łączą poszczególne elementy.
- Lekcję można rozszerzyć o dyskusję o najbardziej znanych włoskich potrawach i specjach, jak również poprzez wprowadzenie nazw najbardziej typowych dań z innych części świata, np. Japonia – sushi, Hiszpania – paella itp. Będzie to doskonały element interkulturowy.

Jeśli mamy taką możliwość, zaprośmy rodzimego Włocha na zajęcia, dzieci cechuje wielka ciekawość i takie spotkanie może być dla nich dużym przeżyciem, na każdym etapie edukacji. Oczywiście trzeba najpierw przygotować uczniów, stworzyć razem listę interesujących pytań, które dzieci będą zadawać gościowi podczas wizyty. Ważne, by były to prawdziwe pytania dzieci, które następnie będą miały szansę zadać – na tyle proste, by prosta i zrozumiała mogła być odpowiedź gościa.

Przedstawione powyżej propozycje sprzyjają nie tylko pogłębianiu znajomości języka, ale również poznaniu kultury Włoch. Język włoski to magia dźwięku, a Włochy to niezwykła kultura i ciekawa, złożona rzeczywistość, która jest nierozzerwalnie połączona z językiem. Nauczyciel powinien zaprosić dzieci do wspólnego odkrywania tajemnic tego fascynującego świata już od pierwszych lat nauki. Zaszczepienie pasji uczenia się, odkrywania, poszukiwania odpowiedzi na pytania będzie procentowało w kolejnych latach nauki.

Lekcje, które odbędą się w trybie innym niż stacjonarny – w formie nauki zdalnej lub w systemie hybrydowym – nie wykluczają możliwości realizacji treści przedmiotowych i utrzymania aktywności uczniów. Niemniej planując lekcję w trybie zdalnego nauczania i korzystając z narzędzi TIK, należy zwrócić szczególną uwagę na właściwy pod względem metodycznym dobór środków przekazu, odpowiednich dla wieku dzieci. Uczniowie I etapu edukacyjnego powinni być traktowani z nadzwyczajną troską. Ich rozwój przebiega dynamicznie, prowadzenie zajęć w klasie lekcyjnej odgrywa ogromną rolę, a zmiana tej formy przekazu przez nauczanie zdalne nie pomaga uczniom w koncentracji i prawidłowym odbiorze przekazywanych treści. Dlatego też ważne jest, by nie przeciążać uczniów prezentowanym materiałem i mieć na względzie, że wyniki pracy będą różnić się od tych, jakie mogliby osiągnąć w trakcie pracy w szkole. Zbyt duży zakres przekazywanych treści może skutkować zniechęceniem ucznia i brakiem efektów. Ze szczególną troską należy w takiej sytuacji potraktować uczniów z grupy SPE, mając na uwadze zalecenia poradni psychologiczno-pedagogicznej. W ich przypadku zmiana formy nauczania ze stacjonarnej na zdalną może pogłębić problemy edukacyjne, konieczny jest więc stały kontakt z rodzicami, pedagogiem i psychologiem szkolnym, by wspierać uczniów w realizacji programu nauczania i podejmować działania mające na celu zniwelowanie negatywnego wpływu braku zajęć w formie stacjonarnej.

Forma nauki zdalnej może natomiast być atrakcyjna dla uczniów zdolnych, ponieważ daje możliwość wzbogacania zajęć o wiele materiałów dodatkowych, dostosowania tempa pracy do umiejętności ucznia i jeszcze większego indywidualizowania procesu nauczania. W klasach I–III należy zwracać uwagę na stosowane rozwiązania technologiczne, stosownie do wieku dobierać aplikacje, korzystać wyłącznie z aplikacji i programów bezpłatnych, preferując takie, które nie wymagają zakładania konta w danym serwisie. Ważne jest przeprowadzenie rozmowy z uczniami oraz rodzicami na temat bezpieczeństwa w sieci.

Nauczyciel powinien zapoznać się z informacjami przydatnymi w procesie planowania i realizacji nauki zdalnej, publikowanymi na stronach internetowych Ministerstwa Edukacji Narodowej i Ministerstwa Cyfryzacji, a także z rozporządzeniami regulującymi funkcjonowanie szkół w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty.

ROZDZIAŁ IV

Nauczane treści kształcenia, umiejętności przedmiotowe i ponadprzedmiotowe (uniwersalne) z uwzględnieniem planowania i wdrażania działań wspierających kształtowanie kompetencji kluczowych i umiejętności miękkich

Treści nauczania są określone w podstawie programowej, która wskazuje zakres materiału do omówienia, ale w żaden sposób nas nie ogranicza. Dlatego warto poszukiwać twórczych rozwiązań, wzbogacać treści i mieć na uwadze fakt, że edukacja wczesnoszkolna jest ważna nie tylko ze względu na umiejętności przedmiotowe. Szkoła i nauczyciel odgrywają istotną rolę w kształtowaniu osobowości uczniów oraz ich sposobu postrzegania świata.

Zatem oprócz podstawowej znajomości języka włoskiego uczeń musi wynieść z naszych lekcji również umiejętności, które będą niezbędne do samorealizacji i do satysfakcjonującego funkcjonowania w społeczeństwie. Mowa tutaj o umiejętnościach miękkich oraz kompetencjach kluczowych.

Umiejętności miękkie bywają również nazywane kompetencjami społecznymi, ponieważ decydują o jakości naszych kontaktów z innymi ludźmi. Zalicza się do nich komunikatywność, asertywność, elastyczność czy kreatywność. Jeżeli chodzi o kompetencje kluczowe, zalecenie Rady Unii Europejskiej z 2018 roku wyróżnia ich osiem:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- kompetencje obywatelskie,
- kompetencje w zakresie przedsiębiorczości,
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Wszystkie kompetencje kluczowe uważa się za jednakowo ważne. Łączą w sobie elementy krytycznego myślenia, rozwiązywania problemów, pracy zespołowej, kreatywności, umiejętności negocjacyjnych, międzykulturowych i analitycznych (Dz. Urz. UE 2018, C189/1).

Należy pamiętać, że rozwijanie kompetencji kluczowych i umiejętności miękkich jest celem nadrzędnym edukacji szkolnej i powinno być realizowane za pośrednictwem wszystkich nauczanych przedmiotów, w tym zajęć z języka włoskiego.

Poniżej przedstawiamy przykładowe treści kształcenia w klasach I–III. Należy zróżnicować stopień trudności, szczegółowe treści, rozbudować zadania, dostosowując program do poszczególnych klas. Skupiamy się nie tylko na umiejętnościach językowych, ale także na kompetencjach pozajęzykowych, które pragniemy rozwijać w uczniach na przestrzeni lat. Warto również wprowadzić lekcje okolicznościowe dotyczące tradycji i kultury, np. Befana czy Ferragosto, różniące się od zwyczajów w Polsce.

KLASA I

TREŚCI NAUCZANIA z podstawy programowej

- Ja i moi bliscy (rodzina i przyjaciele).
- Moje miejsce (mój dom, moja miejscowość).
- Moja szkoła.
- Popularne zawody.
- Mój dzień, moje zabawy.
- Mój czas wolny, wakacje.
- Sport.
- Moje samopoczucie.

UMIĘTNOŚCI JĘZYKOWE

- Witanie/ żegnanie się: *Ciao! Arrivederci!*
- nazywanie członków rodziny: *mamma, papà, nonno, nonna, zio, zia;*
- poznanie struktur językowych: *Come stai? Sto bene, grazie. Come va? Va bene, grazie. Come ti chiami? Io mi chiamo...*
- zapoznanie się z brzmieniem, wymową i intonacją słów i powtarzanie za nauczycielem;
- poznanie liczebników 1–10;
- nazywanie i proste opisywanie mebli i przedmiotów w pokoju: *il tavolo, la scrivania, la finestra, la lampada;*
- nazywanie pomieszczeń w domu: *la cucina, il soggiorno, la camera da letto;*
- nazywanie czynności wykonywanych w różnych pomieszczeniach: *dormire, cucinare;*
- rozwijanie rozumienia ze słuchu poprzez minidialogi, historyjkę obrazkową czy piosenkę;
- nazywanie przyborów szkolnych oraz podstawowego wyposażenia klasy;
- określenie czasu;
- dni tygodnia;
- rozwijanie rozumienia ze słuchu poprzez minidialogi i wskazywanie przedmiotów odpowiadających usłyszonym nazwom;
- nazywanie zawodów;
- miejsca pracy;
- nazywanie typowych czynności domowych i zabaw;
- przedstawienie ulubionych zabawek wg wzoru;
- nazywanie różnych zabawek;
- czynności wykonywane w określonych godzinach;
- rozwijanie rozumienia ze słuchu poprzez rymowanki czy wskazywanie zabawek odpowiadających usłyszonym nazwom;
- nazywanie czynności wykonywanych w czasie wolnym;
- opisywanie miejsc wypoczynku wakacyjnego;
- poznanie słownictwa związanego ze środkami transportu;
- nazwy podstawowych dyscyplin sportowych;
- poznanie zwrotów związanych z uprawianiem sportu;
- wysłuchanie piosenki o różnych dyscyplinach sportowych, odtworzenie piosenki z wykorzystaniem metody TPR;
- wskazywanie elementów na obrazku po wysłuchaniu prostego tekstu;

- nazywanie emocji;
- zadawanie pytań i odpowiadanie na pytania o samopoczucie;
- utrwalanie zwrotów grzecznościowych i ćwiczenia związane z ich używaniem dla danych okazji.

KOMPETENCJE POZAJĘZYKOWE

- Rozwijanie umiejętności koncentrowania uwagi na wypowiedziach nauczyciela oraz rówieśników;
- rozwijanie umiejętności słuchania i rozumienia poleceń nauczyciela oraz wypowiedzi innych osób, w tym rówieśników;
- wdrażanie do współdziałania w grupie;
- nabywanie umiejętności dotyczących dekodowania informacji, czytania instrukcji obrazkowych;
- rozwijanie umiejętności zwracania się do rozmówcy za pomocą zwrotów grzecznościowych, poszerzanie słownika pojęć i wyrazów w tym zakresie, stosowanie właściwych dla danej okazji lub zdarzenia zwrotów.

KLASA II

TREŚCI NAUCZANIA z podstawy programowej

- Ja i moi bliscy (rodzina i przyjaciele).
- Moje miejsce (mój dom, moja miejscowość).
- Popularne zawody.
- Mój czas wolny, wakacje.
- Święta i tradycje, mój kraj.
- Jedzenie.
- Przyroda wokół mnie.
- Świat baśni i wyobraźni.

UMIEJĘTNOŚCI JĘZYKOWE

- Utrwalanie poznanego słownictwa i struktur językowych związanych z tematem;
- poszerzenie słownictwa i struktur językowych;
- czytanie wiersza o rodzinie;
- identyfikowanie i przedstawianie członków rodziny;
- wprowadzenie piosenki;
- poznanie włoskiej flagi oraz flagi Unii Europejskiej;
- podpisanie obrazków i rysowanie flag;
- nabywanie i poszerzanie wiadomości na temat liter włoskiego alfabetu;
- wprowadzenie definicji – na czym polega praca strażaka, policjanta, weterynarza, policjanta, lekarza;
- utrwalanie poznanego słownictwa i struktur językowych związanych z tematem;
- poszerzenie słownictwa i struktur językowych;
- podpisywanie obrazków;
- umiejętne formułowanie pytań na temat spędzania czasu wolnego oraz formułowanie odpowiedzi na zadane pytania;
- tworzenie opowiadania na podstawie historyjek obrazkowych;
- poszerzenie słownictwa i struktur językowych;
- wprowadzenie słownictwa związanego ze świętami;

- czytanie tekstu o włoskich tradycjach;
- porównanie włoskich i polskich tradycji świątecznych;
- poznanie słownictwa związanego z jedzeniem;
- przygotowanie w parach „składników” pizzy (na kartonikach) i dobór składników według upodobań pary;
- wyrażanie preferencji: *mi piace, non mi piace, preferisco*;
- dorysowywanie elementów obrazka po przeczytaniu krótkiej, prostej instrukcji;
- nazywanie zjawisk pogodowych i ich obserwacja;
- poznanie pór roku;
- pytanie i odpowiedzi na pytanie: *che tempo fa?*
- czytanie prostych, krótkich dialogów;
- wprowadzenie bajki *Una zuppa di sasso* (wersje animowane są dostępne w serwisie YouTube);
- odgrywanie scenek z obejrzanej historii;
- burza mózgów – wymyślanie różnych wersji tej samej bajki.

KOMPETENCJE POZAJĘZYKOWE

- Uświadamianie wartości, jaką jest rodzina w życiu każdego człowieka oraz wartości, które wynikają z przynależności do rodziny;
- kształcenie umiejętności powtarzania prostych melodii;
- rozwijanie umiejętności społecznych;
- nabywanie wiadomości i umiejętności nazywania i rozpoznawania flagi polskiej i włoskiej, a także flagi Unii Europejskiej;
- uświadamianie wartości i sensu pracy;
- rozwijanie kreatywności i twórczego myślenia;
- rozwijanie kompetencji interkulturowych;
- rozwijanie umiejętności negocjacji i wyrażania preferencji;
- kształcenie umiejętności wyszukiwania konkretnych informacji w tekście;
- wdrażanie do umiejętnej obserwacji przyrody;
- wdrażanie do poszanowania świata roślin i zwierząt;
- rozwijanie umiejętności koncentrowania uwagi;
- nabywanie i rozwijanie umiejętności twórczego myślenia i wymyślenia opowiadań twórczych.

KLASA III

TREŚCI NAUCZANIA z podstawy programowej

- Ja i moi bliscy (rodzina i przyjaciele).
- Moje miejsce (mój dom, moja miejscowość).
- Popularne zawody.
- Sklep.
- Sport.
- Moje samopoczucie.
- Przyroda wokół mnie.
- Świat baśni i wyobraźni.

UMIĘTNOŚCI JĘZYKOWE

- Utrwalanie i poszerzanie słownictwa i struktur językowych związanych z tematem;

- doskonalenie umiejętności czytania na głos, z uwzględnieniem wymowy i intonacji (tekst o typowej włoskiej rodzinie i jej zwyczajach);
- metoda projektu: stworzenie w grupach kreatywnego drzewa genealogicznego rodziny;
- opisywanie miejsca zamieszkania;
- wyszukiwanie informacji na temat własnej miejscowości z wykorzystaniem dostępnych źródeł, w tym internetowych;
- przepisywanie prostych, krótkich wyrazów i zdań;
- odczytywanie podstawowych danych z kalendarza: daty i dni tygodnia;
- utrwalanie i poszerzanie słownictwa i struktur językowych związanych z tematem;
- tworzenie prezentacji „Kim chciałbym być w przyszłości?”;
- zabawa w sklep;
- aranżacja przestrzeni i przygotowanie rekwizytów;
- wprowadzenie słownictwa i zwrotów związanych z tematem;
- określanie ilości;
- utrwalanie i poszerzanie słownictwa i struktur językowych związanych z tematem;
- opisywanie wyglądu plakatu, zdjęcia, ilustracji;
- przygotowanie ciekawej prezentacji na temat ulubionej dyscypliny sportowej z wykorzystaniem dostępnych źródeł, w tym internetowych;
- dopisywanie zakończenia zdań;
- utrwalanie przymiotników dotyczących uczuć i emocji;
- opowiadanie o własnych przeżyciach, doświadczeniach i uczuciach;
- odczytywanie emocji na podstawie ilustracji obrazkowych i podpisywanie obrazków;
- utrwalanie i poszerzanie słownictwa i struktur językowych związanych z tematem;
- czytanie tekstu o najpiękniejszych miejscach we Włoszech i wyszukiwanie w Internecie ilustracji do tekstu;
- doskonalenie umiejętności czytania na głos, z uwzględnieniem wymowy i intonacji;
- czytanie fragmentów bajki *Le avventure di Pinocchio*;
- obejrzenie fragmentów filmu *Pinocchio*;
- praca w grupie z tekstem, przygotowanie przedstawienia;
- rozwijanie zdolności mówienia z prawidłową intonacją.

KOMPETENCJE POZAJĘZYKOWE

- Rozwijanie kompetencji kulturowej;
- dyskusja na temat stereotypów w postrzeganiu polskich i włoskich rodzin;
- nabywanie wiadomości na temat własnej narodowości, patriotyzmu, w tym również związków z regionem i własną miejscowością;
- rozwijanie motywacji do zdobywania wiedzy;
- rozwijanie kreatywności;
- kształtowanie umiejętności interpersonalnych;
- rozwijanie ciekawości poznawczej;
- rozwijanie umiejętności wspólnej zabawy w grupie;
- rozwijanie kompetencji matematycznych (obliczanie i wydawanie reszty);
- rozwijanie myślenia przez skojarzenia, analogię i porównywanie;
- kształtowanie umiejętności interpersonalnych;
- rozwijanie empatii i rozumienia własnych uczuć;
- doskonalenie spostrzegawczości i uwagi;
- uwrażliwienie na piękno przyrody;

- wdrażanie do ochrony przyrody;
- doskonalenie spostrzegawczości i uwagi;
- rozwijanie kompetencji cyfrowych.

Realizując treści nauczania, nauczyciel powinien mieć na uwadze podejmowanie systematycznych działań mających na celu kształtowanie i rozwijanie kompetencji kluczowych, które zapewnią uczniowi jako przyszłej samodzielnej jednostce funkcjonującej w społeczeństwie spełnienie zarówno w życiu zawodowym, jak i prywatnym. Nauka języka obcego, sama w sobie, daje możliwość kształtowania **kompetencji rozumienia i tworzenia informacji** poprzez stwarzanie okazji do komunikowania i wypowiedzania się w języku włoskim. Odniesienia do innych znanych uczniom języków, wskazywanie podobieństw i różnic, rozwijanie umiejętności domysłu i budowanie świadomości językowej sprzyjają kształtowaniu **wielojęzyczności**, a tym samym mają być gwarancją swobodnego poruszania się w wielojęzycznym świecie w przyszłości. Poznanie innej kultury, odkrywanie jej bogactwa, odmienności daje możliwość rozwoju świadomości w zakresie wielokulturowości. Częste korzystanie z form pracy grupowej, realizacja zadań grupowych, projektów wspiera **kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się**.

Kluczowe w XXI wieku są **kompetencje cyfrowe (informatyczne)**. Uczniowie pokolenia Z to cyfrowi tubylcy, dla których obecność technologii w każdej sferze życia jest oczywista i wręcz nieunikniona. Dlatego też tak ważne dla uczniów młodszych klas szkoły podstawowej jest nabycie podstawowych umiejętności w zakresie krytycznego wykorzystywania technologii, która ma służyć rozwojowi, nauce i zabawie. Kompetencje cyfrowe są niezbędne zwłaszcza w czasie nauki w trybie zdalnym. Ważne jest, by wskazać uczniom, jak wykorzystywać komputery do tworzenia, prezentowania treści, a także wymiany informacji za pośrednictwem Internetu. Uzasadnione wykorzystanie komputera lub telefonu komórkowego na lekcji języka włoskiego może przynieść wymierne efekty, jeżeli wspiera ono proces uczenia się i odbywa się pod kierunkiem nauczyciela – animatora i moderatora. Dynamiczny rozwój nowoczesnych technologii wymusza stałe doskonalenie umiejętności posługiwania się technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, a wykorzystanie ich na lekcji języka włoskiego utworzy solidny fundament do wykorzystania języka obcego na rynku pracy w przyszłości i będzie miało istotny wpływ na przyszłe życie zawodowe uczniów w Polsce i za granicą.

Podczas realizacji treści nauczania przewidzianych w podstawie programowej nauczyciel powinien zwrócić szczególną uwagę na dostosowania dla uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego oraz pamiętać o uczniach z opiniami, tak by dobór treści, sposoby ich wdrażania i realizacji wspierały zróżnicowane potrzeby uczniów i dały każdemu z nich możliwość osiągnięcia sukcesu. Nauczyciel może poddać treści nauczania modyfikacjom, dostosowując je do uczniów z grupy SPE, rezygnując z zadań wykraczających poza możliwości i umiejętności uczniów, sygnalizując temat i realizując go w zakresie niezbędnym do ukończenia danego etapu edukacyjnego. Mamy na myśli oczywiście realizację treści koniecznych i podstawowych i zmniejszenie wymagań wobec uczniów ze SPE, a nie rezygnację z treści nauczania wskazanych w podstawie programowej. Nauczyciel ułatwi uczniom ze SPE realizację treści nauczania, nabycie wymaganych umiejętności i kompetencji, dobierając odpowiednio metody, techniki oraz formy pracy wspierane niezbędnymi pomocami dydaktycznymi, ułatwiającymi uczniowi przyswojenie danych treści. Nauczyciel powinien dostosować sposób realizacji zadań odpowiednio do zaleceń poradni, psychologa i pedagoga, tak by uwzględnić indywidualne potrzeby ucznia.

ROZDZIAŁ V

Monitorowanie i ocenianie postępów ucznia

Proces nauczania nierozłącznie związany jest z ocenianiem postępów uczniów. Jak zauważa Monika Janicka, „ocenianie powinno stanowić narzędzie wspierania rozwoju uczniów, a nie odnosić się jedynie do poziomu wykonania zadań zleconych przez nauczyciela” (2014: 68).

Ocenianie w klasach I–III ma charakter opisowy, sposoby oceniania muszą być różnorodne, tak by zapewnić wszechstronny i pełny pogląd na temat stanu wiedzy dziecka. Nie jest zatem przewidziane wystawianie w formie stopni ani ocen cząstkowych, ani oceny końcowej. Jak podkreślono w programie nauczania, za najbardziej adekwatne dla tego etapu edukacji uznaje się tzw. ocenianie kształtujące, które nie ogranicza się tylko do podsumowania końcowych efektów, ale uwzględnia kontekst kształcenia, a więc czynniki, które są niezależne od ucznia i nauczyciela (jak sytuacja domowa ucznia lub jego zdolności w określonej dziedzinie), a także rolę emocji ucznia, jego motywacji do uczenia się oraz jego zaangażowanie i solidną pracę (Niemierko 2007: 303). Ocenianie powinno wspierać rozwój dzieci. Konieczne jest więc dokładne poznanie uczniów oraz dostosowanie wymagań, uwzględniające potrzeby dziecka, jego mocne i słabe strony. Informacja zwrotna dla dziecka musi być czytelna i konkretna, tak by zachęcić je do dalszej pracy i by uczeń miał jasność co do obszarów, nad którymi musi popracować. Ocena słowna musi być wspierająca i zachęcająca do dalszej pracy, np.:

- Bardzo ładnie odpowiedziałeś na pytanie.
- Bardzo się starasz, doceniam to. Posłuchaj jeszcze raz tej historii i spróbuj poprawić błędną odpowiedź.

W miarę możliwości komunikacja powinna odbywać się w języku włoskim, warto więc od początku wprowadzić określenia motywujące i pochwalające w tym języku (*bravo! bravissimo! fantastico, molto bene, buon lavoro, complimenti etc.*).

Nauczyciel powinien proponować zadania o różnym stopniu trudności, tak aby każdy uczeń mógł osiągnąć sukces i satysfakcję.

Jak wskazano w programie nauczania, warto prowadzić karty obserwacji służące odnotowywaniu postępów dzieci w nauce. Wyniki obserwacji powinny zostać przedstawione rodzicom, którzy odgrywają istotną rolę w nauce języka obcego dziecka. Rodzice powinni mieć także świadomość znaczenia opisowej oceny wspierającej, w czym nauczyciel powinien ich wspierać. Dzięki temu będą oni wspomagać nauczyciela, doceniając wkład i zaangażowanie ucznia, a tym samym także motywując go do dalszej pracy.

Poziom opanowania sprawności językowych w dużym stopniu zależy od indywidualnych predyspozycji, tempa rozwoju dziecka i jego zainteresowań. Rozpoczynając pracę z uczniami w klasie I, nauczyciel skorzysta z diagnozy gotowości szkolnej opracowanej w przedszkolu. Dostarczy ona nauczycielowi informacji na temat umiejętności i poziomu rozwoju emocjonalnego i fizycznego dzieci. Diagnoza składa się z następujących elementów: obserwacji, wywiadu (z dzieckiem i z rodzicami) oraz analizy wykonywanych przez ucznia zadań. Diagnoza wspiera nauczyciela przy wyborze odpowiednich metod i technik nauczania. Przy ocenianiu bierzemy pod uwagę możliwości ucznia, jego potencjał oraz ewentualne zaburzenia czy wrodzone trudności,

ograniczające możliwości uczenia się. Uczniowie posiadają także orzeczenia i opinie, przy ocenianiu pamiętamy o zapisach w nich zawartych.

Należy podkreślić, że dla samego ucznia w pierwszych latach nauki w szkole podstawowej ważne jest osiągnięcie wymiernego sukcesu w działaniu. Każde, najmniejsze nawet osiągnięcie powinno być zauważane i nagradzane. Nagroda za rozwiązanie zadania wzmacnia motywację uczniów i wspiera proces uczenia się. Powinna jednak pojawić się bezpośrednio po wykonaniu zadania. Nagrodą może być pochwała nauczyciela, akceptacja grupy, naklejka. Starajmy się unikać jakichkolwiek negatywnych komunikatów, działających demotywująco i mogą zakłócić harmonijny rozwój dziecka.

5.1. Testy

Monitorowanie postępów w nauce języka wymaga również przeprowadzania testów, które pozwolą nam ocenić skuteczność nauczania. Są one ważną informacją dla nauczyciela, wskazują, co sprawia trudność klasie i poszczególnym uczniom. Liczba sprawdzianów powinna być zredukowana do minimum w klasie I, w klasie II i III należy zwiększyć liczbę zadań wykonywanych samodzielnie na ocenę, testów czy sprawdzianów. Ważne jest, by choć raz na semestr przeprowadzić test sprawdzający wszystkie umiejętności językowe nauczane w klasie, czyli obszar słuchania i mówienia w pierwszym roku edukacji, a w kolejnych również pisanie i czytanie.

Układając testy, musimy pamiętać o podstawowych kryteriach:

- **trafność testu** – musimy ustalić konkretny cel oraz listę umiejętności językowych, które chcemy przetestować, zastanowić się, czy test faktycznie mierzy to, co ustaliliśmy, sprawdzić, czy test jest dopasowany do poziomu zaawansowania uczniów;
- **trudność testu** – musi być dostosowany do umiejętności i możliwości klasy;
- **rzetelność testu** – musimy zastanowić się, czy wyniku testu są rzetelne i czy na ich podstawie możemy podejmować wiążące decyzje, instrukcje muszą być jasne, proste i precyzyjne, test ma sprawdzać umiejętności językowe, warto upewnić się, czy zadania nie wymagają dodatkowej wiedzy;
- **stosowność testu** – musimy dopasować formułę testu i jego cechy do sytuacji, w której test zostanie przeprowadzony, uczniowie powinni znać tę formułę, test musi być tak skonstruowany, by nie faworyzował czy dyskryminował poszczególnych uczniów (Seretny i Lipińska 2005: 266–268).

Rodzaje zadań testowych:

- otwarte – uczeń musi sam sformułować odpowiedź:
 - zadania typu „krótka odpowiedź” lub „odpowiedź rozszerzona”;
 - zadania do uzupełnienia, np. dokończenia zdania;
 - zadania z lukami otwartymi – „dziurawiec”;
 - zadania typu „rozsypanka wyrazowa”;
 - zadania typu „usuwanie błędów”;
 - zadania typu „przekształcanie informacji”;
- zamknięte – uczeń wybiera jedną z podanych możliwości:
 - wielokrotnego wyboru;
 - prawda/fałsz;

- zadania z lukami z wyborem wielokrotnym;
- zadania z lukami wypełnianymi na podstawie selekcji z banku;
- uzupełnianie luk w tekście fragmentami z niego usuniętymi;
- porządkowanie rozsypanych zdań tekstu lub akapitów;
- testy typu „usuwanie wyrazów zbędnych”.

Pamiętajmy jednak, że zadania na testach muszą przypominać ćwiczenia, które uczeń zna i wykonuje podczas zajęć w ciągu roku – szczególnie w klasie I, gdzie sprawdzamy głównie umiejętność rozumienia ze słuchu, test będzie zawierał zadania polegające na kolorowaniu rysunków czy układaniu obrazków w odpowiedniej kolejności.

Wyniki testów powinny zostać przedstawione w systemie punktowym i przedyskutowane z uczniami, mają być bodźcem do dalszej pracy, a nie czynnikiem demotywującym. Każda lekcja jest planowana przez nauczyciela z określeniem szczegółowych celów do osiągnięcia – monitorowanie postępów uczniów oraz stała obserwacja tego, z czym sobie radzą, a co sprawia im trudności, powinno być procesem ciągłym, wspomagającym również wybór technik i metod nauczania. Jednym z ważniejszych sposobów oceniania jest nieformalna ocena bieżąca. By ułatwić sobie zadanie, warto pogrupować ćwiczenia kontrolne według odpowiadających im umiejętności.

Monitorowanie sprawności rozumienia ze słuchu:

- uczeń słucha nagrania, zapoznaje się z historyjką obrazkową, bajką lub opowiadaniem w języku włoskim, a następnie jest proszony o:
 - wskazanie odpowiedniego obrazka,
 - uporządkowanie obrazków w kolejności,
 - opowiedzenie o tym, czego dotyczy historia w języku polskim lub odpowiedzi na pytania,
 - pokolorowanie lub dorysowanie elementów według poleceń,
 - zakreślenie rysunku przedstawiającego słowo, które jest wymawiane,
 - wypisanie usłyszanych liczb,
 - wykonanie polecenia (metoda TPR), np. „dotknij swojego ucha, gdy usłyszysz dane słowo”.

Monitorując sprawność rozumienia ze słuchu w przypadku uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, należy zwrócić szczególną uwagę na uczniów z dysfunkcją słuchu i dostosować zadanie do ich możliwości. Należy pamiętać o uczniach z afazją i innych posiadających problemy z przetwarzaniem słuchowym.

Monitorowanie sprawności mówienia:

- pokazujemy zdjęcie czy obrazek i uczeń odpowiada najczęściej jednowyrazowo o tym, co widzi na obrazku,
- dialogi w parach – nauczyciel wyznacza zadanie ustne i przysłuchuje się kolejnym parom,
- odgrywanie scenek z historyjek,
- technika wywiadu – nauczyciel przygotowuje karty z informacjami dla uczniów.

Opanowanie sprawności mówienia będzie trudne dla np. uczniów z afazją, dla których nie tylko zabieranie głosu, ale również wystąpienia na forum klasy mogą być problematyczne.

Monitorowanie sprawności czytania:

- uczeń jest proszony o połączenie obrazka z wyrazem,
- uczeń jest proszony o pogrupowanie wyrazów (zaznaczenie kółkiem) należących do tej samej kategorii, np. zawody,
- uczeń jest proszony o przeczytanie krótkiego tekstu i dorysowanie brakujących elementów, o których mowa w tekście, lub pokolorowanie według instrukcji.

Po zapoznaniu się z orzeczeniami i opiniami uczniów z grupy SPE należy zwrócić uwagę na stopień trudności proponowanych zadań i dostosować je do umiejętności uczniów. W przypadku uczniów z dysleksją należy uprościć pewne typy zadań, przeznaczyć więcej czasu na ich wykonanie i eliminować zadania polegające na grupowaniu, przyporządkowywaniu i kategoryzowaniu.

Monitorowanie sprawności pisania:

- technika rozwiązywania krzyżówki obrazkowej,
- uczeń jest proszony o podpisanie obrazka,
- technika układania rozsypanek w wyrazy lub zdania,
- uzupełnianie luk w pojedynczych zdaniach lub w tekście (Szpotowicz 2009: 153–155).

Inaczej podejmiemy do monitorowania sprawności pisania w przypadku uczniów z dysfunkcją narządu wzroku, dysleksją. Nauczyciel powinien dostosować techniki, biorąc pod uwagę nie tylko ograniczenia ucznia, ale jego indywidualne możliwości i umiejętności.

Warto w tym miejscu wspomnieć również o możliwościach, jakie dają nam współczesne technologie. Nauczyciel ma do dyspozycji wiele aplikacji i programów, które urozmaicą formy przeprowadzanych testów i sprawdzą się zwłaszcza w warunkach nauki zdalnej. Popularną aplikacją jest np. Testportal. Test można również przeprowadzić za pomocą Formularzy Google. Wiele aplikacji oferuje dodatkowo efekty dźwiękowe (brawa), emotikony, które nauczyciel może wykorzystać jako pozytywne wzmocnienie za poprawne wykonanie zadanie (np. Quizizz).

5.2. Samoocena

Monitorowanie pracy ucznia dostarcza nauczycielowi konkretnych informacji na temat osiągnięć ucznia, jego mocnych i słabych stron oraz obszarów wymagających wsparcia. Na podstawie analizy pracy ucznia i wyciągniętych wniosków nauczyciel może odpowiednio dostosować metody nauczania, tak aby podnosić efektywność nauki. Ocenianie kształtujące, polegające na dostarczaniu uczniowi informacji zwrotnej na temat postępów, braków i sposobu, w jaki uczeń może uzupełnić te braki, daje uczniowi szansę na analizę pracy własnej i stanie się w pełni świadomym i odpowiedzialnym uczestnikiem procesu uczenia się. Uczeń powinien umieć samodzielnie wskazać, jaką wiedzę opanował, co sprawia mu trudności, co jest dla niego niezrozumiałe, ocenić własne postępy i stan swojej wiedzy. Uczeń włączany do samooceny będzie mógł stwierdzić, na jakim etapie uczenia się znajduje się, poznać własny styl uczenia się i w przyszłości pracować szybciej i wydajniej. Zadaniem nauczyciela jest odpowiednie dobranie metod pracy, które ułatwią uczniowi opanowanie materiału i osiągnięcie sukcesu, a w razie niepowodzenia wskazanie drogi do poprawy efektywności nauki. To nauczyciel wyznacza cel, do którego uczeń powinien dążyć, planuje proces nauczania

tak, aby wspierać rozwój ucznia. Informowanie uczniów o zakładanych celach (bliższych i dalszych), przedstawionych oczywiście w języku adekwatnym do ich wieku, działa na nich motywująco, ponieważ podnosi świadomość przydatności przedstawianych treści. Uczeń świadomy zakładanych celów i wdrażany do samooceny będzie umiał ocenić, na ile postępy w nauce przybliżają go do założonego celu.

Chcąc ułatwić uczniom proces samooceny, warto zastosować karty umiejętności, w których przedstawimy zakładany cel i poszczególne etapy zbliżające ucznia do osiągnięcia celu. Przykładowo, realizując treści z podstawy programowej dotyczące miejsca zamieszkania, uczeń powinien opanować nazwy pomieszczeń w domu, nazwy podstawowych mebli i przedmiotów w pokoju i słownictwo dotyczące czynności wykonywanych w danym pomieszczeniu. Możemy zaproponować także ocenę rozwojową, wykorzystując np. tarczę składającą się z 3 kręgów, na której uczeń zaznaczy kolorem poziom opanowania wiedzy: kolorem zielonym wypełni koło centralne oznaczające pełne zrealizowanie celu, kolorem żółtym część środkową, oznaczającą średnie opanowanie wiedzy, a kolorem czerwonym pole tarczy najdalej oddalone od celu, oznaczające brak umiejętności w danym zakresie. Nauczyciel określa umiejętności wymagane do opanowania danej partii materiału, np.

- potrafię wymienić pięć pomieszczeń w domu,
- potrafię nazwać dziesięć przedmiotów w pokoju,
- potrafię opisać przedmiot,
- potrafię wymienić jedną czynność, którą wykonuję w kuchni, łazience, moim pokoju, salonie.

Graficzna forma samooceny ułatwi uczniom uzmysłowienie sobie braków, a jednocześnie będzie pełniła funkcję motywującą do osiągnięcia jak najlepszych rezultatów.

Innym narzędziem służącym samoocenie jest Europejskie Portfolio Językowe dla dzieci w wieku 6–10 lat (dostępne jest na stronie: ore.edu.pl; dostęp 9.09.2022), będące indywidualnym zapisem poszczególnych etapów uczenia się języka, zdobywania wiedzy oraz umiejętności i doświadczeń kulturowych. Na portfolio językowe składa się dossier językowe, będące zbiorem najlepszych prac uczniów (prace rysunkowe, teksty, nagrania, rezultaty projektów), paszport językowy, który jest opisem doświadczeń językowych (wyjazdy, podróże, spotkania z obcokrajowcami) oraz bibliografia językowa, przedstawiająca konkretne umiejętności ucznia.

Jednym z aspektów oceny jest również ocena koleżeńska, polegająca na udzielaniu sobie nawzajem informacji zwrotnej na temat wykonanych zadań. Można ją zastosować w czasie zadań wykonywanych na lekcji, zadań grupowych, uczniowie mogą wykorzystać także dostarczony przez nauczyciela klucz rozwiązań i dokonywać oceny koleżeńskiej na jego podstawie. Ocena koleżeńska może mieć również dużą wartość w przypadku uczniów ze SPE – jako forma uznania będzie odgrywała ważną rolę w podwyższeniu samooceny i integracji z zespołem klasowym.

Portfolio językowe wspomaga kształtowanie kompetencji kluczowych dotyczących świadomości językowej, porozumiewania się w języku ojczystym i w języku obcym oraz umiejętności uczenia się. To dokument, który ma zachęcić ucznia do refleksji i budować jego świadomość w zakresie procesu uczenia się języków, ich różnorodności,

związków, różnic i odniesień do języka ojczystego. Portfolio językowe ma nie tylko rozwijać umiejętności językowe, ale i interkulturowe, budować porozumienie, rozwijać poszanowanie różnorodności, odmienności przez pryzmat bogactwa, jakie może nam dać poznawanie innych kultur. Tworzenie własnego portfolio językowego rozwija również umiejętności uniwersalne w zakresie planowania i analizy, uczeń dokumentuje doświadczenia związane z nauką języka obcego, rozwija strategię uczenia się i ocenia postępy w opanowywaniu kompetencji językowych i komunikacyjnych.

To ważne narzędzia, które sprzyjają autorefleksji ucznia, jego motywacji i przyjęciu aktywnej postawy w procesie uczenia się.

5.3. Kryteria ocen

W edukacji wczesnoszkolnej powinniśmy stosować przede wszystkim ocenę opisową podczas oceniania bieżących osiągnięć edukacyjnych uczniów, ponieważ taka forma oceny sprzyja ich wszechstronnemu rozwojowi. Ocenianie w klasach I–III pełni funkcję kontrolną, informacyjną i motywacyjną (Choroszczyńska i in. 2015: 9). Opis osiągnięć ucznia to kontrola spełnienia przez niego wymagań edukacyjnych. W procesie nauczania kładziemy nacisk przede wszystkim na właściwie skonstruowaną informację zwrotną, którą przekazujemy uczniowi i jego rodzicom, stosujemy więc ocenianie kształtujące, które promuje docenianie możliwości ucznia, koncentrując się na indywidualnym tempie jego rozwoju, wspiera go w rozwoju osobistym i uczy odpowiedzialności za własny proces uczenia się. „Ważne jest, aby język, którym nauczyciel konstruuje informację zwrotną, był zrozumiały dla ucznia, a więc dostosowany do indywidualnego poziomu jego rozwoju” (tamże: 20). Takie ocenianie jest szczególnie potrzebne zwłaszcza w edukacji wczesnoszkolnej, która buduje zręby pod przyszłe sukcesy uczniów, kształtuje pozytywny stosunek do nauki i rozwija ciekawość świata.

Pamiętajmy, że w ocenianiu kształtującym powinniśmy uwzględnić wynik uczenia się – zgodnie z ocenianiem wewnątrzszkolnym zastosujemy cyfrę, symbol lub znak, któremu będzie towarzyszył komentarz przeznaczony dla ucznia. Ważny jest sposób, w jaki zakomunikujemy dziecku ocenę, powinien on wspierać go i nie naruszać jego godności. Ważnym elementem oceny kształtującej są wskazówki do dalszej pracy ucznia, sformułowane w sposób budujący jego pozytywną samoocenę.

Ocenianie bieżące odbywa się w trakcie zajęć szkolnych – uczeń jest na bieżąco informowany o postępach. Informacja, którą dostarcza nauczyciel, motywuje dziecko do aktywności i wysiłku.

Nauczyciel stosuje pozytywne sformułowania, które potwierdzają wkład pracy ucznia i jego zaangażowanie – są one znane uczniom i rodzicom. Nauczyciel może stosować równocześnie cząstkowe oceny wyrażone stopniem w następującej skali:

▪ ocena celująca	6
▪ ocena bardzo dobra	5
▪ ocena dobra	4
▪ ocena dostateczna	3
▪ ocena dopuszczająca	2
▪ ocena niedostateczna	1.

Nauczyciel może również stosować „plusy” i „minusy”, jeżeli uwzględnia je ocenianie wewnątrzszkolne. Do ocen w formie stopni warto dołączyć komentarz słowny, wspierający, np.: *sei bravo, bravissimo, complimenti, lavori di piu* itp.

Ocenie mogą podlegać sprawności receptywne – rozumienie ze słuchu (nagrań, poleceń nauczyciela), rozumienie tekstu pisanego, a także sprawności produktywne – wypowiedzi ustne i prace pisemne, plastyczne, uzupełnione karty pracy, zeszyt ucznia oraz jego aktywność na lekcji.

Ocena semestralna i ocena roczna to w klasach I–III oceny opisowe. Są one również informacją dla rodziców o postępach i osiągnięciach ucznia.

ROZDZIAŁ VI

Zadania nauczyciela w kontekście realizacji założeń edukacji włączającej

Bardzo często, mówiąc o edukacji włączającej, mamy na myśli integrację. Pamiętajmy jednak, że to nie uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi musi zintegrować się z klasą, lecz szkoła i klasa powinna włączyć i przyjąć takiego ucznia, modelując swoje podejście dydaktyczne i ujmując „inność” jako walor, który stanie się ważnym zasobem dla całej grupy. Edukacja włączająca to nie tylko sfera dydaktyki, ale również pedagogiki i psychologii.

Wiąże się to z dodatkowym wysiłkiem ze strony nauczyciela, ale od tego zaangażowania zależy synergia grupy, sprawne współdziałanie przy projektach, wzajemne zrozumienie i budowanie wspólnej przyszłości.

Jak wielokrotnie podkreślano, niezmiernie ważne jest wnikliwe poznanie grupy przez nauczyciela i zrozumienie indywidualnych potrzeb jej członków. U podstaw edukacji włączającej leży trafna diagnoza uczniów ze specjalnymi potrzebami. Ich specyficzne trudności w uczeniu się, a co za tym idzie konieczność dostosowań, określane są przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną (zespoły orzekające o potrzebie kształcenia specjalnego). Nauczyciel odgrywa tutaj niezwykle ważną rolę, w niektórych przypadkach to właśnie on zauważa coś, czego nie zauważyli rodzice czy inne osoby z otoczenia dziecka. Mowa zarówno o uczniach z dysfunkcjami, jak i o uczniach ponadprzeciętnie zdolnych, którzy również potrzebują indywidualnej ścieżki, by rozwijać swoje talenty. Nauczyciel języka włoskiego, który nie jest jednocześnie nauczycielem edukacji wczesnoszkolnej, powinien ściśle współpracować z tym drugim. Uzyska dzięki temu dokładniejsze informacje o dzieciach, co pomoże mu dostosować metody i plan dydaktyczny. Ważna jest analiza dokumentów, opinii i orzeczeń poradni psychologiczno-pedagogicznej. Zadaniem nauczyciela jest właściwa interpretacja zaleceń, stała obserwacja uczniów, współpraca z pedagogiem i psychologiem szkolnym oraz nauczycielem edukacji wczesnoszkolnej. Wdrażanie odpowiednich technik i metod pracy z uczniami z grupy SPE ma ogromny wpływ na cały proces kształcenia i wychowania, może zaważyć na sukcesie lub porażce edukacyjnej ucznia.

Należy podkreślić wagę współpracy z rodzicami ucznia z grupy SPE. Wszystkie spostrzeżenia na temat trudności czy szczególnych zdolności ucznia nauczyciel języka włoskiego powinien przekazać wychowawcy, który następnie informuje rodziców. Relacje z rodzicami nie zawsze należą do najłatwiejszych, ale warto o nie dbać i pamiętać, że powinniśmy dążyć do tego, by opierały się ona na współdziałaniu i partnerskich zasadach. W edukacji wczesnoszkolnej rodzic ma ogromny wpływ na dziecko, jego motywację i chęć do działania. Rodzice wspomagają proces uczenia, pomagając dziecku w odrabianiu prac domowych oraz wykazując zainteresowanie postępem w nauce. Angażujemy rodziców w szkolne imprezy czy wycieczki, możemy stworzyć dla nich mały słowniczek pytań i odpowiedzi w języku włoskim, których mogą używać w zabawach ze swoimi dziećmi. Pamiętajmy, że rodzic dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, oczekuje wsparcia ze strony szkoły, pomocy, dzięki której jego dziecko przezwycięży trudności i osiągnie sukces w procesie uczenia się. Spodziewa się, że nauczyciel będzie jak najlepiej przygotowany merytorycznie i będzie w stanie zapewnić dziecku indywidualne podejście i prawidłowe

warunki rozwoju. Podstawą dobrej współpracy z rodzicami ucznia z grupy SPE jest ustalenie zasad przepływu informacji (poprzez dziennik elektroniczny, pocztę elektroniczną, telefon), skuteczna komunikacja (spotkania w szkole, spotkania online na platformach takich jak MS Teams, Zoom czy inne) i określenie wzajemnych oczekiwań. Nauczyciel powinien przedstawić propozycję form i technik pracy w oparciu o sugestie poradni pedagogiczno-psychologicznej (np. konsultacje z nauczycielem, bieżąca pomoc, konsultacje z psychologiem, dostosowania w zależności od potrzeb ucznia). Warto omówić kwestie reakcji ucznia, zachowań, sytuacji motywujących lub demotywiających dziecko. Wszystkie te informacje mogą znacznie ułatwić integrację ucznia z zespołem klasowym i wpłynąć pozytywnie na proces edukacyjny.

Według podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej „uczniom z niepełnosprawnościami, w tym uczniom z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, nauczanie dostosowuje się do ich możliwości psychofizycznych oraz tempa uczenia się. Wybór form indywidualizacji nauczania powinien wynikać z rozpoznania potencjału każdego ucznia. Jeśli nauczyciel pozwoli uczniowi na osiągnięcie sukcesu na miarę jego możliwości, wówczas ma on szansę na rozwój ogólny i edukacyjny. Zatem nauczyciel powinien tak dobierać zadania, aby z jednej strony nie przerastały one możliwości ucznia (uniemożliwiały osiągnięcie sukcesu), a z drugiej nie powodowały obniżenia motywacji do radzenia sobie z wyzwaniami” (Dz. U. 2017, poz. 356 z późn. zm.).

Należy pamiętać, że klasa tworzy zespół. Dobrze zintegrowany zespół klasowy wspiera się w działaniach i wykonywaniu zadań, a zatem uczniowie mogą otrzymywać pomoc (w nauce, w wykonaniu ćwiczeń) nie tylko od nauczyciela, ale również od swoich rówieśników.

Poniżej omówiono kilka przykładów działań wspomagających realizację założeń edukacji włączającej, które mogą być inspiracją do dalszych poszukiwań efektywnych rozwiązań.

Dzieci z ADHD

Największym problemem jest deficyt koncentracji, dzieci te szybko się nudzą i łatwo ulegają rozproszeniu. Ważną kwestią jest więc znalezienie odpowiedniego miejsca w klasie dla takiego ucznia. Najlepiej z dala od drzwi, okien czy innych elementów rozpraszających uwagę.

Reguły lekcji, zachowania w klasie – co wolno i czego nie wolno – muszą być jasne i konkretne. Przydatny będzie wspomniany już plakat, przygotowany wraz z uczniami, który określa obrazkowo zasady pracy na lekcji. Dzieci bardzo ruchliwe warto angażować w różne czynności wspomagające lekcję, takie jak rozdanie kart pracy czy ścieranie tablicy. Taki uczeń może zostać małym asystentem nauczyciela, wspomóc pracę klasy jako całości. Może wspierać nauczyciela w trakcie tłumaczenia instrukcji do jakiegoś zadania bądź zbierać rekwizyty po zakończonym ćwiczeniu. Sposób podawania instrukcji przez nauczyciela jest niezwykle ważny – muszą być one proste i łatwe do zrozumienia.

Dzieci z ADHD są inteligentne i wrażliwe, pamiętajmy o tym i starajmy się unikać negatywnych emocji, a także bezpośredniej krytyki. Dużo lepiej zadziałają pozytywne wzmocnienia, np. w postaci naklejek za wykonane zadanie, częste pochwały odnoszące się do wykonanych prac, rezultatów pracy i osobistego zaangażowania ucznia. Ważne jest dostosowywanie zadań w taki sposób, by wszyscy mieli szansę odnieść sukces.

Dzieci muszą czuć się akceptowane i bezpieczne, chwalmy je tak, by wiedziały dokładnie, za co zostały pochwalone – zamiast ogólnego *Molto bene*, doprecyzujmy: *Hai fatto molto bene questo esercizio. Il tuo lavoro è ben fatto. Hai fatto con la precisione.*

Trzeba starannie planować lekcje, angażować uczniów cały czas i nie pozwalać na nudę, a co za tym idzie przejawy złego zachowania. Plan lekcji musi być jednak elastyczny, a zadania dopasowane indywidualnie. Wspomoże to nie tylko uczniów osiągających słabsze wyniki czy tych z trudnościami, ale również dzieci zdolne, które w tym samym czasie mogą rozwiązywać dodatkowe ćwiczenia i rozwijać swój potencjał.

Lekcje muszą być przewidywalne, mieć stały schemat – to daje uczniom poczucie bezpieczeństwa. Nauczyciel przygotowuje różnorodne ćwiczenia, zmienia treści, ale każda lekcja zawiera elementy stałe i toczy się według znanego uczniom planu. To daje dzieciom poczucie pewności i większą chęć uczestnictwa w zajęciach.

W przypadku dzieci z zespołem ADHD zaleca się również nauczanie angażujące równocześnie wiele zmysłów. Mają one dużą potrzebę ruchu, więc w każde zajęcia należy wplatać ćwiczenia językowo-ruchowe. Bardzo dobrze sprawdzają się też metody aktywizujące – TPR, drama, pantomima, gestykulacja.

Dzieci z dysleksją

Dzieci ze stwierdzoną dysleksją rozwojową są zazwyczaj wrażliwe i empatyczne, mają za to trudności w wykonywaniu zadań wymagających sprawnej koordynacji wzrokowo-ruchowo-słuchowej. Dzieci z dysleksją szybko się męczą, na zadania muszą zazwyczaj przeznaczyć więcej czasu niż pozostali dzieci, dlatego dobrze, by nauczyciel wydłużał im czas na wykonanie zadania lub zmniejszał ich zakres, dzielił materiał na mniejsze części. Tacy uczniowie wymagają dużej akceptacji i życzliwości ze strony nauczyciela. Zachęty i pochwały uspokajają ich i motywują do pracy. Warto wspierać ucznia dodatkowymi wskazówkami, naprowadzać na właściwy tok rozumowania, a przede wszystkim akcentować mocne strony ucznia, wzmacniać wiarę we własne możliwości.

Dzieci z zespołem Aspergera

Również w tym przypadku niezwykle ważna jest przewidywalność lekcji, która daje poczucie bezpieczeństwa. Uczniowie z zespołem Aspergera z reguły dość szybko przyswajają wiedzę, są inteligentni, a nawet ponadprzeciętnie inteligentni, mają natomiast problemy „z komunikacją, przyjmowaniem perspektywy innych osób, regulacją własnego zachowania w oparciu o reakcje otoczenia. Punktem wspólnym dla bardzo zróżnicowanej grupy osób z zespołem Aspergera jest występowanie zaburzeń w zakresie komunikacji społecznej, wzorców zachowań, a także nadmierne przywiązanie do stałości, sztywność oraz schematyczność w działaniu. Osoby z zespołem Aspergera uczą się o świecie, ale nie tego, jak w nim funkcjonować. Powyższy opis wiernie oddaje to, z czym mają największą trudność – mianowicie z wykorzystaniem posiadanej wiedzy i umiejętności w zmieniających się warunkach, a przede wszystkim w sytuacjach społecznych” (Pomorska 2016: 7). Należy pamiętać, że przy zespole Aspergera często występują również inne zaburzenia, z czego połowa to zaburzenia lękowe. Wielu uczniów z zespołem Aspergera ma trudności motoryczne, które mogą powodować niechęć do pisania oraz niską ogólną koordynację. Mają za to dobrą pamięć wzrokową, warto więc korzystać z pomocy wizualnych (obrazki, zdjęcia). Starajmy się również dobrze zorganizować przestrzeń w klasie, unikamy jaskrawych kolorów,

minimalizujemy dekoracje, eliminujemy rzeczy, które mogłyby rozpraszać uwagę ucznia, unikajmy zbędnych bodźców. Wspierajmy uczniów ze spektrum autyzmu w rozwijaniu kompetencji kluczowych, w ich przypadku będzie to przede wszystkim komunikacja i umiejętności społeczne. Sami również musimy się upewnić, że nasze komunikaty są dla dzieci zrozumiałe, mają one być krótkie, jasne i jednoznaczne – powinniśmy także dać dziecku czas na ich przetworzenie. Jak zauważa Maja Kłoda, „niektóre dzieci z ZA (szczególnie z towarzyszącym ADHD) lepiej się koncentrują i uważniej słuchają, gdy mogą się poruszać – warto na to pozwolić, jeśli nie zaburza to toku lekcji i nie przeszkadza innym (np. dziecko może ścisnąć w dłoni gumkę bądź stać w ławce zamiast siedzieć)” (Kłoda 2016: 36).

Dzieci z chorobami przewlekłymi

W przypadku dzieci z chorobami przewlekłymi należy zapoznać się z dokumentacją medyczną. Nauczyciel powinien być przeszkolony w zakresie udzielania pomocy uczniowi z daną chorobą. Przykładowo uczniowie z cukrzycą powinni mieć możliwość pomiaru cukru i spożywania posiłków podczas zajęć.

Uczniowie z dysfunkcją słuchu

Dzieciom niedosłyszącym należy zapewnić przede wszystkim komfort pracy. Uczeń powinien zająć miejsce w pobliżu nauczyciela, tak aby lepiej słyszeć polecenia, mieć możliwość wspomagania się odczytywaniem z ruchu warg. Nauczyciel powinien pamiętać o konieczności stosowania jak największej ilości pomocy wizualnych: kart obrazkowych, plakatów. Nie należy jednocześnie zapisywać na tablicy i mówić. Nauczyciel powinien mówić głośno i wyraźnie, stosować przerwy, upewniać się, czy uczeń nadąża za resztą grupy.

Uczniowie z niepełnosprawnością ruchową

Przestrzeń klasowa powinna być dostosowana do uczniów, w klasie powinno się stworzyć oznakowane ciągi komunikacyjne, zapewnić swobodną, bezpieczną przestrzeń do poruszania się. W miarę możliwości stosować technologię informacyjno-komunikacyjną.

Uczniowie powracający z zagranicy

Ta grupa dzieci wymaga uwagi i wsparcia ze strony nauczyciela zarówno w zakresie opanowania materiału, jak i właściwej integracji z zespołem klasowym. Nauczyciel powinien stosować wzmocnienia pozytywne, chwalić za osiągnięcia, motywować do pracy, zachęcać ucznia do rozmowy i obserwować jego zachowanie. Należy zwrócić uwagę na ewentualne trudności ucznia w rozumieniu języka polskiego i upewniać się, czy uczeń rozumie polecenia i wie, jak wykonać zadanie.

BIBLIOGRAFIA

- Basińska A., 2017, *Teoria w pigułce. Zestaw 8. Zeszyt 1*, Warszawa: ORE.
- Choroszczyńska i in. (red.), 2015, *Ocenianie w klasach I–III*, Warszawa: ORE.
- Europejskie Portfolio Językowe dla dzieci w wieku 6–10 lat, ore.edu.pl (dostęp 9.09.2021).
- Horąta M., 2017, *Teoria w pigułce. Zestaw 9. Zeszyt 1*, Warszawa: ORE.
- Janicka M., 2014, *Pakiet metodyczny dla nauczycieli języków obcych I etapu edukacyjnego*, Warszawa: ORE.
- Kłoda M., 2016, *Rozwijanie kluczowych umiejętności*, [w:] Kłoda M., Pomorska K. (red.), *Uczeń z zespołem Aspergera w szkole ogólnodostępnej*, Warszawa: ORE, s. 36–44.
- Komorowska H., 1993, *Podstawy metodyki nauczania języków obcych*, Warszawa: EDE Poland.
- Komorowska H., 2009, *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa: Fraszka Edukacyjna.
- Kotarba-Kańczugowska M., 2009, *Gry i zabawy (z) językiem obcym, czyli kilka słów o tym, jak unikać monotonii metodycznej*, [w:] Sikora-Banasik D. (red.), *Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych. Zarys teorii i praktyki*, Warszawa: CODN, s. 200–213.
- Mucha K., Stalmach-Tkacz A., Wosianek J., 2017, *Oto ja. Program nauczania edukacji wczesnoszkolnej z uwzględnieniem procesów indywidualizacji w kształceniu*, Kielce: MAC Edukacja.
- Niemierko B., 2007, *Kształcenie szkolne. Podręcznik skutecznej dydaktyki*, Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- O’Neil J., Conzemius A., 2006, *The Power of SMART Goals: Using Goals to Improve Student Learning*, Bloomington: Solution Tree.
- Ostarek E., 2019, *Gry i zabawy językowe*, magazynkreda.pl (dostęp 9.09.2022).
- Pomorska K., 2016, *Dziecko z zespołem Aspergera – poznajmy się*, [w:] Kłoda M., Pomorska K. (red.), *Uczeń z zespołem Aspergera w szkole ogólnodostępnej*, Warszawa: ORE, s. 7–17.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz. U. 2017, poz. 356 z późn. zm.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz. U. 2020, poz. 493. z późn. zm.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, Dz. U. 2017, poz. 1591 z późn. zm.; t.j. Dz. U. 2020, poz. 1280.

Róg T., 2017, *Kompetencja interkulturowa. Zeszyt ćwiczeń*. Warszawa: ORE.

Seretny A., Lipińska E., 2005, *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego*, Kraków: Universitas.

Szpotowicz M., *Diagnoza i ocena postępów uczniów na lekcjach języka obcego w edukacji wczesnoszkolnej*, [w:] Sikora-Banasik D. (red.), 2009, *Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych. Zarys teorii i praktyki*, Warszawa: CODN, s. 146–159.

Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, Dz. Urz. UE 2018, C189/1.

Zawadzka E., 2004, *Nauczyciele języków obcych w dobie przemian*, Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.

Elżbieta Mucha – absolwentka filologii włoskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, lektorka języka włoskiego w Akademii Językowej Open School w Krakowie, obecnie lektorka języka włoskiego we Włoszech oraz w Wielkiej Brytanii. Posiada 12 lat doświadczenia w nauczaniu języka włoskiego dzieci i dorosłych w różnorodnych formach, również hybrydowych. Ukończyła kurs *Psychology of teaching romance languages as a second languages* w Letchworth Garden City w Wielkiej Brytanii, gdzie prowadzi zajęcia dotyczące kultury włoskiej z dziećmi i młodzieżą. Przygotowała moduł włoski do podręczników dla dzieci i młodzieży *Oto ja*.

Barbara Klimek – nauczycielka języka włoskiego i języka francuskiego w I Liceum Ogólnokształcącym w Wodzisławiu Śląskim. W latach 2005–2015 wykładowczyni oraz kierowniczka praktyk pedagogicznych w Jastrzębiu Zdroju. Od 2007 doradczyni metodyczna wydawnictwa Hachette FLE (*Français Langue étrangère*). Egzaminatorka DELF (*Diplôme d'études en langue française*). Egzaminatorka egzaminu maturalnego przy Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie. Trenerka szkoleń i warsztatów z zakresu metodyki nauczania języków obcych. Współautorka scenariuszy zajęć opracowanych w ramach projektów Instytutu Francuskiego w Warszawie: *Construire un projet professionnel francophone*, *Nali et Paco* – audycje dla dzieci. Współautorka *Dużego słownika polsko-francuskiego francusko-polskiego* wydawnictwa Langenscheidt.